

Regeringens proposition

1998/99:72

Rättspsykiatriskt forskningsregister

Prop.
1998/99:72

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 4 mars 1999

Göran Persson

Lars Engqvist
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett särskilt register skall få inrättas, vilket skall få användas för två ändamål; forskning inom rättspsykiatri samt Rättsmedicinalverkets uppföljning, utvärdering eller kvalitetssäkring av sin verksamhet inom rättspsykiatri. Rättsmedicinalverket skall ansvara för registret, som benämns det rättspsykiatriska forskningsregistret. Registret skall i huvudsak regleras i en särskild lag. En förutsättning för att uppgifter om en person skall få registreras är att vederbörande har genomgått en rättspsykiatrisk undersökning eller en undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. (eller motsvarande undersökningsformer enligt äldre lagstiftning). Registret får dock inte innehålla uppgifter om en person vilka avser ett brottmål där åtalet mot denne helt har ogillats. Ytterligare ett krav för att uppgifter skall få föras in i registret är att domen i det brottmål i vilket utlåtande eller intyg över undersökningen har inhämtats har vunnit laga kraft.

En ändring föreslås i sekretesslagen (1980:100) så att uppgifterna i det rättspsykiatriska forskningsregistret och verksamheten i anslutning till detta kommer att omfattas av samma sekretess som normalt gäller inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext.....	5
2.1	Förslag till lag om rättspsykiatriskt forskningsregister	5
2.2	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	9
2.3	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	11
3	Ärendet och dess beredning.....	12
4	Bakgrund	12
5	Den rättspsykiatriska verksamheten.....	13
5.1	Lagstiftning om psykiatrisk tvångsvård	13
5.2	Rättspsykiatrisk vård.....	13
5.3	Rättspsykiatrisk undersökning	15
5.4	Intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild person- utredning i brottmål, m.m.	15
5.5	Yttrande av Socialstyrelsen.....	16
5.6	Rättsmedicinalverkets, Socialstyrelsens och landstingens uppgifter	16
6	Förekomsten av personuppgifter i dag.....	17
6.1	Rättsmedicinalverket	17
6.2	Kriminalvårdsstyrelsen	18
6.3	Socialstyrelsen	19
7	Rättslig reglering till skydd för den personliga integriteten.....	20
7.1	Begreppet personlig integritet.....	20
7.2	Nationell reglering.....	21
7.2.1	Regeringsformen.....	21
7.2.2	Tryckfrihetsförordningen	21
7.2.3	Sekretesslagen.....	21
7.2.4	Arkivlagen.....	22
7.2.5	Personuppgiftslagen.....	23
7.3	Internationell reglering	24
7.3.1	EG:s dataskyddsdirektiv.....	24
7.3.2	Europakonventionen om mänskliga rättigheter.....	25
7.3.3	Europarådets dataskyddskonventionen	25
7.3.4	Europarådets rekommendationer om dataskydd	26
8	Utgångspunkter.....	26
9	Behovet av personuppgifter skall tillgodoses genom ett särskilt register	28
10	Registret skall vara författningsreglerat.....	31
11	Registrets ändamål.....	33
12	Personuppgiftsansvarig.....	40
13	Registrets innehåll	41
14	Uppgiftsskyldighet.....	46

15	Information och samtycke.....	49	Prop. 1998/99:72
16	Användning av uppgifterna	52	
17	Sekretess	56	
18	Bevarande	58	
19	Skadestånd.....	59	
20	Rättelse	60	
21	Överklagande.....	61	
22	Kostnader.....	61	
23	Ikraftträdande.....	62	
24	Rättelse i sekretesslagen	62	
25	Författningskommentar.....	62	
	25.1 Förslag till lag om rättspsykiatriskt forskningsregister	62	
	25.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	71	
Bilaga 1	Utredningens sammanfattning	73	
Bilaga 2	Utredningens författningsförslag	76	
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser	80	
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	81	
Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	87	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 mars 1999.....	91	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1998/99:72

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till

1. lag om rättspsykiatriskt forskningsregister,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om rättspsykiatriskt forskningsregister

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Rättsmedicinalverket får för de ändamål som anges i 3 § med hjälp av automatiserad behandling föra ett rättspsykiatriskt forskningsregister.

Rättsmedicinalverket är personuppgiftsansvarigt för registret.

Förhållandet till personuppgiftslagen

2 § Om inget annat följer av denna lag tillämpas personuppgiftslagen (1998:204) vid behandling av personuppgifter för det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Ändamål

3 § Det rättspsykiatriska forskningsregistret får användas endast för

1. behandling av personuppgifter för forskning inom rättspsykiatri, om forskningen och behandlingen har godkänts av en forskningsetisk kommitté, eller

2. Rättsmedicinalverkets uppföljning, utvärdering eller kvalitetssäkring av sin verksamhet inom rättspsykiatri (utvecklingsarbete).

Innehåll

4 § Det rättspsykiatriska forskningsregistret får endast innehålla uppgifter om en person för vilken ett rättspsykiatriskt utlåtande enligt lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning, ett intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. eller motsvarande utlåtande eller intyg enligt äldre lagstiftning har utfärdats.

Uppgifterna får inte föras in i registret förrän domen i det mål i vilket utlåtandet eller intyget inhämtats har vunnit laga kraft. Har åtalet helt ogillats får inga personuppgifter från det brottmålet föras in i registret.

För varje person får endast de uppgifter registreras som anges i 5–9 §§.

5 § För varje person får uppgifter om namn, personnummer, kön, medborgarskap, födelseland, hemkommun och sysselsättning registreras.

6 § För varje person får det registreras uppgifter från det undersökningsförfarande som avses i 4 § första stycket beträffande

1. vilken domstol som har begärt undersökningen,
2. frihetsberövanden i målet,
3. de brott som personen är misstänkt för i målet,
4. undersökningsenhet och ansvarig undersökningsläkare,
5. undersökningens resultat och diagnostiska bedömningar,
6. förslag till påföljd, samt
7. yttrande av Socialstyrelsens råd för vissa rättsliga sociala och medicinska frågor.

7 § För varje person får det registreras sådana uppgifter ur domen som avser

1. utgången i ansvarsdelen,
2. utdömd påföljd eller meddelad påföljdseftergift, samt
3. beslut om utvisning enligt 4 kap. 7 § utlänningslagen (1989:529).

8 § För varje person som har överlämnats till rättspsykiatrisk vård eller dömts till fängelse får uppgifter om vård enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård registreras.

Uppgifter enligt första stycket får avse

1. tidpunkt när vården har påbörjats, avbrutits och upphört,
2. på vilka sjukvårdsinrättningar personen har vårdats, samt
3. vilka diagnoser som har ställts i samband med utskrivning.

9 § För varje person som har dömts till fängelse får, när verkställigheten helt eller delvis har skett enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, uppgifter registreras om när verkställigheten har påbörjats respektive avslutats samt när villkorlig frigivning och avbrott i verkställigheten har skett.

Uppgiftsskyldighet

10 § Socialstyrelsen respektive Kriminalvårdsstyrelsen skall lämna uppgifter enligt 6 § 7, 8 § och 9 § till det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Om allmän domstols uppgiftsskyldighet finns särskilda bestämmelser.

Direktåtkomst

11 § Endast Rättsmedicinalverket får ha direktåtkomst till uppgifter i det rättspsykiatriska forskningsregistret.

12 § När personuppgifter i ett mål första gången registreras i det rättspsykiatriska forskningsregistret skall Rättsmedicinalverket lämna den registrerade information om behandlingen.

Informationen skall innehålla upplysningar om

1. att Rättsmedicinalverket är personuppgiftsansvarigt för behandlingen,
2. ändamålen med behandlingen,
3. vilken typ av uppgifter behandlingen avser,
4. mottagarna av uppgifterna,
5. de sekretess- och säkerhetsbestämmelser som gäller för behandlingen,
6. bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om information som skall lämnas efter ansökan samt om rättelse och skadestånd, samt
7. de begränsningar i fråga om tillgång till uppgifter, utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling och bevarande av uppgifter som gäller för behandlingen.

Utlämnande av uppgifter

13 § Rättsmedicinalverket skall till Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen på medium för automatiserad behandling lämna de uppgifter som är nödvändiga för att dessa myndigheter skall kunna lämna uppgifter enligt 10 § till det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Uppgifter från det rättspsykiatriska forskningsregistret får, utöver vad som sägs i första stycket, lämnas ut på medium för automatiserad behandling endast om uppgifterna skall användas för det ändamål som anges i 3 § 1.

Sekretess

14 § I sekretesslagen (1980:100) finns bestämmelser om begränsningar i rätten att lämna ut uppgifter från det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Rättelse och skadestånd

15 § Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd gäller vid behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Överklagande

16 § Beslut av Rättsmedicinalverket om information som skall lämnas efter ansökan enligt 26 § personuppgiftslagen (1998:204) och om rättelse enligt 28 § samma lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Prop. 1998/99:72

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)¹

dels att 16 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 kap. 39 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

39 §

Sekretess gäller i verksamhet som avser förande av eller uttag ur register som förs enligt lagen (1999:000) om rättspsykiatriskt forskningsregister för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som har tillförts registret, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Sekretessen enligt första stycket gäller också i förhållande till en registrerad person som är vård- eller behandlingsbehövande i fråga om uppgift om hans hälsotillstånd, om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till honom.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

16 kap.

1 §²

Nuvarande lydelse

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 1998:857.

3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av Prop. 1998/99:72

---

3. denna lag enligt

---

7 kap. 38 §

8 kap. 3 §, 5 § första stycket
2, 6 § första stycket 2

Föreslagen lydelse

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

---

3. denna lag enligt

---

7 kap. 38 §

7 kap. 39 §

*såvitt avser uppgift om annat än
verkställigheten av beslut om vård
utan samtycke*

8 kap. 3 §, 5 § första stycket 2, 6 §
första stycket 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

2.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen
(1980:100)

Prop. 1998/99:72

Häri genom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

1 §²

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

-----

8. 8, 9 och 10 §§ lagen
(1994:953) om åligganden för per-
sonal inom hälso- och sjukvården

8. 2 kap. 8–10 §§ lagen
(1998:531) om yrkesverksamhet på
hälso- och sjukvårdens område

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 1998:857

Regeringen beslutade den 21 juni 1995 att tillkalla en särskild utredare för att utreda frågan om personregister för forsknings- och utvecklingsändamål inom rättspsykiatri (dir. 1995:96). Utredningen, som antog namnet Utredningen om register för forskning inom rättspsykiatri, lade i maj 1996 fram betänkandet Rättspsykiatriskt forskningsregister (SOU 1996:72). I betänkandet föreslås att ett särskilt register, det rättspsykiatriska forskningsregistret, inrättas för att tillgodose behovet av personuppgifter för forskning inom rättspsykiatri och för Rättsmedicinalverkets utvecklingsarbete. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. I *bilaga 3* finns en förteckning över remissinstanserna. En sammanställning över remissyttrandena har upprättats och finns tillgänglig i Socialdepartementets ärende (dnr S96/3928/S).

Regeringen tar i detta ärende upp de frågor som har behandlats i betänkandet.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 4 februari 1999 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*.

Regeringen har i propositionen följt de förslag Lagrådet lämnat.

4 Bakgrund

Till grund för regeringens beslut att tillsätta en utredning låg bl.a. en hemställan från Rättsmedicinalverket (RMV). RMV framhöll att det saknades tillräckliga kunskaper om effekterna av vård och behandling av psykiskt störda lagöverträdare. Ett led i utvecklingen mot fördjupad kunskap skulle enligt RMV kunna vara att förbättra informationstillgången i verkets datoriserade Rättspsykiatriska ärenderegister. RMV hemställde därför om att det gällande tillståndet för det Rättspsykiatriska ärenderegistret skulle utvidgas. RMV önskade komplettera ärenderegistret med uppgifter om rättspsykiatriskt undersökta personer inom kriminalvården och uppgifter från de sjukvårdsinrättningar dit den undersökte förts efter den rättspsykiatriska undersökningen. Regeringen delade uppfattningen att det var väsentligt att möjligheterna till forsknings- och utvecklingsarbete inom det rättspsykiatriska området förbättrades, men ansåg att olika lösningar för att tillgodose dessa behov borde belysas.

Sedan utredningen slutfört sitt uppdrag i maj 1996 och lagt fram ett förslag till lag om personregister för forsknings- och utvecklingsarbete inom rättspsykiatri har en ny generell reglering av behandling av personuppgifter trätt i kraft. Personuppgiftslagen (1998:204) har ersatt data-lagen (1973:289), även om den senare kommer att gälla under en övergångsperiod för sådan behandling som redan påbörjats vid tidpunkten för

5 Den rättspsykiatriska verksamheten

5.1 Lagstiftning om psykiatrisk tvångsvård

Den 1 januari 1992 trädde en omfattande ny lagstiftning om psykiatrisk tvångsvård m.m. i kraft. Regleringen innebär att bestämmelserna om den psykiatriska tvångsvården är uppdelad på två lagar. Den allmänna regleringen återfinns i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) medan tvångsvården för psykiskt störda lagöverträdare regleras i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV).

För all psykiatrisk vård gäller föreskrifterna i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). I LPT finns kompletterande bestämmelser om psykiatrisk vård som är förenad med frihetsberövande eller annat tvång. LRV gäller enligt 1 § den som

1. efter beslut av domstol skall ges rättspsykiatrisk vård,
2. är anhållen, häktad eller intagen på en enhet för rättspsykiatrisk undersökning,
3. är intagen i eller skall förpassas till kriminalvårdsanstalt, eller
4. är intagen i eller skall förpassas till ett särskilt ungdomshem till följd av en dom på slutet ungdomsvård enligt 31 kap. 1 a § brottsbalken.

5.2 Rättspsykiatrisk vård

Närmare bestämmelser om när domstolen får överlämna en lagöverträdare till rättspsykiatrisk vård finns i 31 kap. 3 § brottsbalken. En första förutsättning är att den tilltalade har begått ett brott, för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter. Han skall vidare lida av en allvarlig psykisk störning. Dessutom krävs att det med hänsyn till lagöverträdarens psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård, som är förenad med frihetsberövande och annat tvång.

Rätten kan besluta att särskild utskrivningsprövning enligt LRV skall äga rum vid vården. Härför måste två ytterligare förutsättningar vara uppfyllda. För det första skall brottet ha begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning. Ett orsakssamband skall alltså föreligga mellan brottet och störningen. För det andra skall det till följd av den psykiska störningen finnas en risk för att lagöverträdaren återfaller i brottslighet, som är av allvarligt slag.

Enligt huvudregeln får rätten inte bestämma att någon skall överlämnas till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning utan att en rättspsykiatrisk undersökning har gjorts i målet, se 3 § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning (LRU). Ett undantag finns dock. Om den misstänkte redan genomgår sådan rättspsykiatrisk vård är det tillräckligt att inhämta ett utlåtande i de aktuella frågorna från den

chefsöverläkare som är ansvarig för vården. Ett överlämnande till rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning kan beslutas efter rättspsykiatrisk undersökning (4 § LRU), men en annan möjlighet är att ett s.k. § 7-intyg för vård har inhämtats. Om den misstänkte redan vårdas enligt LPT eller LRV är det tillräckligt att ett utlåtande om de medicinska förutsättningarna inhämtas från den chefsöverläkare som är ansvarig för vården (4 § LRU).

LRV gäller, som tidigare nämnts, också den som är anhållen, häktad eller intagen på en enhet för rättspsykiatrisk undersökning, den som är intagen i eller skall förpassas till kriminalvårdsanstalt och den som är intagen i eller skall förpassas till ett särskilt ungdomshem till följd av en dom på slutet ungdomsvård. Under vilka förutsättningar man i sådana fall får ge rättspsykiatrisk vård anges i 4 § LRV. En första förutsättning är att den misstänkte lider av en allvarlig psykisk störning. Vidare krävs att han med hänsyn till sitt psykiska tillstånd och sina personliga förhållanden i övrigt har behov av psykiatrisk vård, som kan tillgodoses genom att han är intagen på en sjukvårdsinrättning. Den sista förutsättningen är att den misstänkte motsätter sig psykiatrisk vård eller till följd av sitt psykiska tillstånd uppenbart saknar förmåga att ge uttryck för ett grundat ställningstagande i frågan.

Rättspsykiatrisk vård ges på en sjukvårdsinrättning som drivs av en landstingskommun. Dessutom får rättspsykiatrisk vård ges på en enhet för rättspsykiatrisk undersökning åt den som genomgår sådan undersökning. När det gäller själva vården hänvisar lagen i stor utsträckning till bestämmelserna i LPT. Vissa särskilda bestämmelser finns dock i LRV, bl.a. om vistelse utanför sjukvårdsinrättningens område.

Reglerna avseende upphörande av den rättspsykiatriska vården är olika beroende på vilken form av sådan vård som är aktuell. Är det fråga om rättspsykiatrisk vård som beslutas av domstol med stöd av 31 kap. 3 § brottsbalken skiljer sig reglerna beroende på om vården är förenad med särskild utskrivningsprövning eller inte. Kriterierna för när vården kan upphöra är olika. Dessutom skiljer sig reglerna angående vem som beslutar att vården skall upphöra. Är vården inte förenad med särskild utskrivningsprövning beslutar chefsöverläkaren vid den enhet där patienten vistas om detta. I annat fall skall beslutet fattas av länsrätt.

När det gäller de övriga formerna av rättspsykiatrisk vård gäller följande för vårdens upphörande. Vården skall upphöra när förutsättningarna för vård inte längre är uppfyllda. Beträffande den som är anhållen eller häktad skall vården upphöra senast när beslutet om frihetsberövande har upphört. Är patienten intagen på en undersökningsenhet för att rättspsykiatrisk undersökning skall kunna göras, skall vården upphöra senast när han inte längre får hållas kvar på undersökningsenheten. Slutligen skall vården, beträffande den som är intagen i kriminalvårdsanstalt, upphöra senast när frigivning sker. Beträffande den som är intagen i ett särskilt ungdomshem till följd av en dom på slutet ungdomsvård skall vården upphöra senast vid verkställighetens slut.

Rättspsykiatriska undersökningar regleras i lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning (LRU). Sådana undersökningar får enligt 1 § LRU inhämtas av rätten i brottmål, som underlag för vissa bedömningar. En rättspsykiatrisk undersökning kan behövas för bedömningen om det finns medicinska förutsättningar att överlämna den misstänkte till rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken. Den får också inhämtas som underlag för bedömningen om en misstänkt har begått en gärning under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

Beslut om rättspsykiatrisk undersökning får meddelas endast om den misstänkte har erkänt gärningen eller övertygande bevisning har förebegrats om att han har begått den. Dessutom krävs det att rätten gör bedömningen att påföljden inte kan stanna vid böter.

När rätten beslutar om rättspsykiatrisk undersökning skall den ange ändamålet med beslutet. Om förutsättningarna för att överlämna den misstänkte till rättspsykiatrisk vård skall undersökas, skall rätten också ange huruvida förutsättningarna för vård med särskild utskrivningsprövning skall undersökas.

Rättspsykiatriska undersökningar utförs vid rättspsykiatriska avdelningar inom RMV och vid enheter hos sjukvårdshuvudmän som i enlighet med avtal med staten har åtagit sig att svara för att rättspsykiatriska undersökningar utförs (undersökningsenheter). Utlåtande över en rättspsykiatrisk undersökning skall avges av en läkare vid undersökningsenheten eller någon annan läkare som huvudmannen för enheten utser. Utlåtandet skall innehålla uttalanden i de frågor som anges i rättens beslut. De omständigheter som dessa uttalanden grundas på skall anges i utlåtandet.

5.4 Intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.

Enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. får rätten förordna en läkare att avge läkarintyg om en misstänkt. Rätten kan besluta att inhämta sådant intyg när åtal har väckts. Intyg kan även inhämtas tidigare om den misstänkte har erkänt gärningen eller sannolika skäl föreligger för att han har begått den.

Rätten kan i förordnandet ange att intyget skall omfatta de medicinska förutsättningarna för att överlämna den misstänkte till rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning, s.k. § 7-intyg för vård. När intyget innehåller en sådan bedömning kan det utgöra medicinskt underlag för ett överlämnande till rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning.

Ett särskilt formulär finns för intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Läkaren skall först ta ställning till om en allvarlig psykisk störning föreligger eller inte eller om detta bör utredas vidare. Finner undersökningsläkaren att den undersökte företer tecken på en allvarlig psykisk störning eller att en sådan inte kan ute-

slutas, skall läkaren i allmänhet föreslå att domstolen förordnar om rättspsykiatrisk undersökning. Detsamma gäller om en frihetsberövande påföljd är aktuell och det finns misstanke om att gärningen kan ha begåtts under inflytande av en allvarlig psykisk störning. Vid s.k. § 7-intyg för vård kan undersökningsläkaren ta ställning till om skäl för överlämnande till rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning föreligger.

Intygen får avges av läkare vid rättspsykiatriska avdelningar inom RMV eller sådana enheter hos sjukvårdshuvudmän som i enlighet med avtal med staten har åtagit sig att svara för rättspsykiatriska undersökningar. De får också avges av läkare som enligt avtal med RMV åtagit sig att utfärda intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Endast en läkare som är behörig att avge utlåtande över rättspsykiatrisk undersökning får förordnas att avge ett sådant intyg som innehåller en bedömning av förutsättningarna för överlämnande till rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning. Enligt bemyndigande föreskriver Socialstyrelsen om kompetenskrav för läkare som får avge rättspsykiatriskt utlåtande och intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. (SOF 1991:30).

5.5 Yttrande av Socialstyrelsen

Rätten har enligt 12 § LRU möjlighet att inhämta yttrande från Socialstyrelsen över en rättspsykiatrisk undersökning, ett intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. och ett sådant utlåtande som den för vården ansvarige chefsöverläkaren kan avge beträffande den som är föremål för vård enligt LPT eller LRV. I den mån domstolen anser det särskilt angeläget att Socialstyrelsen yttrar sig över utredningen i en viss fråga eller ett visst hänseende, bör detta anges i domstolens beslut. Socialstyrelsen har möjlighet att komplettera utredningen. Yttrandena handläggs på Socialstyrelsen av dess råd för vissa rättsliga sociala och medicinska frågor (Socialstyrelsens rättsliga råd).

5.6 Rättsmedicinalverkets, Socialstyrelsens och landstingens uppgifter

Rättsmedicinalverket (RMV) är central förvaltningsmyndighet för rättspsykiatrisk, rättskemisk, rättsmedicinsk och rättsgenetisk verksamhet i den utsträckning sådana frågor inte skall handläggas av någon annan statlig myndighet. När det gäller den rättspsykiatriska verksamheten skall RMV, enligt 2 § i förordningen (1991:944) med instruktion för Rättsmedicinalverket, särskilt svara för rättspsykiatriska undersökningar och intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Vidare skall RMV särskilt svara för internationellt samarbete inom sitt ansvarsområde och för utvecklingsarbete och stöd åt forskning av betydelse för verksamheten.

En viktig uppgift för RMV är att bevaka att rättssäkerheten upprätthålls och att de rättspsykiatriska bedömningarna görs på ett enhetligt sätt över hela landet. I prop. 1990/91:120 s. 24 uttalade departementschefen att det krävs att forsknings- och utvecklingsarbetet inom det rättspsykiatriska området får ett ökat utrymme för att undersökningsverksamheten skall kunna utvecklas i takt med samhället i övrigt och allmänpsykiatrin i synnerhet.

RMV är vidare ansvarigt för Rättsmedicinalverkets centrala arkiv (RCA). Där arkiveras bl.a. utlåtanden över rättspsykiatriska undersökningar sedan mitten av 1930-talet, och sedan 1992 även intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Verket har en databas benämnd PsykBase som innehåller Rättspsykiatriska ärenderegistret.

Socialstyrelsen är central förvaltningsmyndighet bl.a. för verksamhet som berör hälso- och sjukvård. Härmed avses bl.a. rättspsykiatrisk vård. Till Socialstyrelsens uppgifter på det området hör att

- följa utvecklingen inom och utvärdera verksamheterna samt därvid samverka med andra samhällsorgan i den utsträckning det behövs,
- vaka över verksamheterna vad gäller kvalitet och säkerhet samt den enskildes rättigheter,
- svara för kunskapsutveckling och kunskapsförmedling i vård och omsorg,
- med hjälp av Epidemiologiska centret och på annat sätt följa, analysera och rapportera om hälsoutvecklingen i landet samt belysa epidemiologiska konsekvenser av olika åtgärder,
- följa forsknings- och utvecklingsarbete av särskild betydelse inom sitt ansvarsområde och verka för att sådant arbete kommer till stånd.

Socialstyrelsen har ett omfattande tillsynsansvar på hälso- och sjukvårdsområdet som omfattar både verksamhetstillsyn och individtillsyn. Även inom den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten har Socialstyrelsen ett tillsynsansvar. I 17 § LRU anges att tillsyn över efterlevnaden av LRU och de föreskrifter som meddelas med stöd av den lagen utövas av Socialstyrelsen.

Landstingen skall enligt 3 § hälso- och sjukvårdslagen erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Detta ansvar inbegriper rättspsykiatrisk vård.

6 Förekomsten av personuppgifter i dag

6.1 Rättsmedicinalverket

Rättspsykiatriska undersökningar, intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. och yttranden över rättspsykiatriska undersökningar från Socialstyrelsens rättsliga råd registreras vid Rättsmedicinalverkets centrala arkiv (RCA). I arkivet finns rättspsykiatriska utlåtanden från mitten av 1930-talet och framåt, intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. sedan

1992 samt huvuddelen av yttrandena från Socialstyrelsen. Regler om skyldighet att lämna in utlåtanden och intyg behandlas i avsnitt 14.

Domstolarna är skyldiga att skicka domar till RMV i de mål där en läkares eller Socialstyrelsens yttrande över rättspsykiatrisk undersökning av den tilltalade har inhämtats i målet. I viss utsträckning skickas även domar i mål där intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. har utfärdats till RMV (se avsnitt 14).

Registreringen av akterna i arkivet var fram till 1992 manuell och baserad på ett kortsystem. När det gäller äldre akter, från 1987 eller tidigare, finns fortfarande endast kortsystemet.

RMV har ett ärenderegister för rättspsykiatriska utlåtanden och intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Detta benämns PsykBase. Systemet finns vid undersökningsenheterna och vid RCA.

För det rättspsykiatriska ärenderegistret gäller tre tillstånd som beslutades av Datainspektionen den 2 januari 1992, den 3 juni 1993 och den 17 augusti 1994. I samband med tillståndsgivningen meddelade Datainspektionen vissa föreskrifter. Enligt dessa skall personuppgifter i registret avidentifieras beträffande en klient som inte har varit aktuell vid någon av RMV:s enheter under de senaste fem åren. Vidare reglerar föreskrifterna vad som skall iakttas beträffande ADB-säkerheten. Slutligen föreskrivs att personuppgifter får registreras och bearbetas endast vid RCA och de sex handläggande enheterna.

Det rättspsykiatriska ärenderegistret är uppdelat i två delar. Den ena delen avser rättspsykiatriska undersökningar och den andra intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Vid undersökningsenheterna registreras personuppgifter rörande den som skall undersökas, uppgifter om den domstol som begärt undersökningen, uppgifter som behövs för den interna administrationen vid undersökningsenheten samt uppgifter om vilka bedömningar och påföljdsförslag som undersökningsteamet kommit fram till. Vidare registreras uppgifter om när den undersökte fördes från undersökningsenheten och till vilken enhet han fördes. Uppgifterna från undersökningsenheterna, med undantag av de som endast är av administrativt intresse för undersökningsenheterna, förs varje månad över till RCA. Där för man också in uppgifter från yttrandena från Socialstyrelsens rättsliga råd och från domstolarnas domar. Dessutom har vid RCA i efterhand förts in uppgifter avseende rättspsykiatriska undersökningar för tiden 1988-1992.

6.2 Kriminalvårdsstyrelsen

I förordningen (1970:517) om rättsväsendets informationssystem regleras Centrala kriminalvårdsregistret som utvecklats till stöd för klientverksamheten inom kriminalvården. Centrala kriminalvårdsregistret består av KUM (kumulativregistret) och SÖK. KUM innehåller information om personer som är eller har varit aktuella inom kriminalvården under de senaste fem åren. SÖK är ett särskilt utvecklat sökregister till KUM. Centrala kriminalvårdsregistret innehåller doms- och verkställighetsupp-

gifter om personer som har dömts till fängelse eller skyddstillsyn. Det innehåller vidare sådana uppgifter om personer som har ålagts förvandlingsstraff för böter eller som på grund av utländsk brottmålsdom skall verkställa ett fängelsestraff eller en skyddstillsyn i Sverige. Uppgifter om en person gallras ut fem år efter det att påföljden är till fullo verkställd. Registret innehåller ingen kvalitativ information om exempelvis innehållet i verkställigheten, bedömningar och somatiska eller psykiatriska diagnoser. Sådan information finns i den dömdes personakt, vilken inte lagras på datamedium.

Det pågår för närvarande ett arbete med att utveckla ett nytt, komplett klientinformationssystem för kriminalvården, inklusive ett ersättnings-system för KUM och SÖK. Vissa delsystem är redan i drift. Det färdiga systemet skall innebära att verksgemensamma system tar emot information från lokala system och vice versa. Många frågor är dock inte färdigutredda. Ett fullständigt ersättningssystem för KUM och SÖK beräknas inte vara i drift före år 2000.

6.3 Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har under lång tid haft ansvar för statistik- och registerverksamhet inom hälso- och sjukvård. Sedan årsskiftet 1991/92 bedrivs denna verksamhet vid Epidemiologiskt Centrum. För närvarande har Socialstyrelsen vid Epidemiologiskt Centrum fyra aktiva register med personuppgifter; Cancerregistret, Cancer-Miljöregistret, Medicinska födelseregistret med missbildningsregistret och Sjukvårdsregistret.

Enligt förordningen (1993:1058) om sjukvårdsregister hos Socialstyrelsen för forskning och statistik får Socialstyrelsen för forskning och statistik föra ett särskilt sjukvårdsregister (Sjukvårdsregistret). Sjukvårdsregistret får innehålla uppgifter från tidigare slutenvårdsregister. Vidare får det innehålla uppgifter som tillförts registret enligt den uppgiftsskyldighet som anges i förordningen (1993:1057) om viss uppgiftsskyldighet inom hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen har med stöd av den sistnämnda förordningen meddelat föreskrifter om viss uppgiftsskyldighet beträffande slutenvård inom hälso- och sjukvården (SOSFS 1996:34).

Sjukvårdsregistret får innehålla uppgifter om patienter som är eller har varit inskrivna i den slutna – geriatriska eller psykiatriska – vården samt uppgifter om patienter som skrivits ut från annan slutenvård. Registret får även innehålla uppgifter om patienter som vårdats i den öppna vården, om vården tidigare vanligen meddelades i den slutna vården.

För varje patient får i registret finnas uppgifter om vårdenhet, personnummer, folkbokföringsort, dag och sätt för in- och utskrivning, diagnoser, åtgärder samt orsaker till skador och förgiftningar. Uppgifter som visar om vården har varit planerad eller akut och uppgifter om den avtalstyp som reglerar vårdersättningen får också finnas.

Den 24 oktober 1998 trädde lagen (1998:543) om hälsodataregister i kraft. Denna lag är avsedd att tillämpas på bl.a. register som förs av Socialstyrelsen för framställning av statistik, uppföljning, utvärdering och

kvalitetssäkring av hälso- och sjukvård samt forskning och epidemiologiska undersökningar. I lagen ges generella bestämmelser medan det förutsätts att närmare föreskrifter meddelas av regeringen i form av en särskild förordning för respektive hälsodataregister. Äldre bestämmelser skall dock gälla t.o.m. den 30 september 2001 om behandling av personuppgifter för ett ändamål som avses i lagen påbörjats före ikraftträdandet. Detta gäller under förutsättning att behandlingen inte omfattas av ett hälsodataregister enligt den nya lagen.

7 Rättslig reglering till skydd för den personliga integriteten

7.1 Begreppet personlig integritet

I prop. 1997/98:108 Hälsodata- och vårdregister konstateras att det inte går att ge någon entydig beskrivning av begreppet personlig integritet. En ofta använd beskrivning av integritetsskyddet innebär att man skall skydda den enskildes rätt att bli lämnad i fred. Andra försök till beskrivningar tar fasta på rätten till ensamhet, rätten till förtrolig samvaro inom familjen, en rätt till anonymitet och distans till andra individer. Ett annat sätt att beskriva begreppet är att den enskilde skall kunna kontrollera spridningen av uppgifter eller ha en rätt att själv bestämma vilka uppgifter om sig själv som han eller hon vill dela med sig till andra.

Vad som upplevs som en integritetskränkning varierar från person till person. Omständigheter som kan föranleda oro för integritetskränkning är t.ex. förekomsten av stora mängder uppgifter, många olika register och den möjlighet till samkörning som det ger. Arten av de uppgifter som förekommer har naturligtvis stor betydelse, t.ex. om de uppgifter som behandlas belyser den enskildes avvikelser från gängse normer.

Skyddet för den personliga integriteten bör innefatta både att den enskilde tillförsäkras en sfär som skyddas mot otillbörligt intrång från myndigheter och andra och att den enskilde ges rätt och möjlighet att själv få vara med och bestämma i vilka sammanhang uppgifter om honom får utnyttjas och hur det i så fall skall ske. I båda fallen måste dock den enskilde tåla vissa ingrepp när andra intressen, som av samhället bedöms som totalt sett viktigare, kräver det. Ingrepp får dock inte vara alltför långtgående, alltför besvärande eller betungande i förhållande till de syften som intrånget skall tjäna. Varje gång det blir aktuellt att utnyttja uppgifter om en enskilds personliga förhållanden måste en avvägning göras mellan den enskildes rätt till personlig integritet och det allmännas behov av information.

Det finns en rad bestämmelser i olika författningar som gäller generellt för behandling av personuppgifter oberoende av på vilket samhällsområde registren kommer till användning. Dessa bestämmelser har framför allt till syfte att garantera ett skydd för den personliga integriteten hos den registrerade. De viktigaste bestämmelserna redovisas i följande avsnitt.

7.2.1 Regeringsformen

Det grundläggande skyddet för den enskildes personliga integritet återfinns i regeringsformen. I 1 kap. 2 § tredje stycket regeringsformen anges att det allmänna bl.a. skall värna den enskildes privatliv och familjeliv. En särskild bestämmelse om den personliga integriteten och automatisk databehandling (ADB) finns i 2 kap. 3 § regeringsformen. Där anges att varje medborgare skall i den utsträckning som närmare anges i lag skyddas mot att hans personliga integritet kränks genom att uppgifter om honom registreras med hjälp av ADB. Den närmare reglering som åsyftas i lagrummet återfinns sedan den 24 oktober 1998 i personuppgiftslagen (1998:204), se avsnitt 7.2.5.

7.2.2 Tryckfrihetsförordningen

I 2 kap. tryckfrihetsförordningen finns bestämmelser om rätten att ta del av allmänna handlingar (offentlighetsprincipen). ADB-upptagningar – upptagningar som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniska hjälpmedel – räknas till handlingar i tryckfrihetsförordningens mening. En sådan handling är inte på samma sätt som en pappershandling knuten till ett bestämt fysiskt föremål. Begreppet upptagning har knutits närmare till informationsinnehållet än till bäraren av uppgiften.

En upptagning är allmän om den förvaras hos en myndighet och den enligt särskilda regler är att anse som upprättad hos eller inkommen till myndigheten. Upptagningen anses förvarad hos myndigheten om den är tillgänglig där för myndigheten med tekniskt hjälpmedel, som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att upptagningen kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas.

7.2.3 Sekretesslagen

I sekretesslagen (1980:100) ges bestämmelser om tystnadsplikt och handlingssekretess i det allmännas verksamhet. Sekretessen innebär ett förbud att röja en uppgift oberoende av hur detta sker. Sekretessen gäller både mot enskilda och mot andra myndigheter men också i förhållandet mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet om de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra.

För vissa uppgifter gäller ett s.k. omvänt skaderekvisit, dvs. uppgiften kan lämnas ut endast om det står klart att utlämnandet inte medför men för den uppgiften rör eller skada för de intressen sekretessen skall skydda. Sekretess är i dessa fall huvudregel. I andra fall gäller ett s.k. rakt skaderekvisit, dvs. sekretess föreligger endast om det kan antas att ett röjande av uppgiften medför men för den uppgiften rör eller skada för de intressen den skall skydda. Offentlighet är i dessa fall huvudregel. Slutligen gäller i vissa fall s.k. absolut sekretess, vilket innebär att uppgiften aldrig får röjas.

Sekretess inom den allmänna hälso- och sjukvården regleras i 7 kap. 1–3 §§. Huvudregeln är att sekretess med ett omvänt skaderekvisit gäller för uppgifter om den enskildes hälsotillstånd och andra personliga förhållanden. Sekretessen enligt 7 kap. 1 § gäller inte beslut i ärende enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård, om beslutet angår frihetsberövande åtgärd (7 kap. 2 §). Undantagsregeln gäller endast uppgifterna i beslutet och inte de uppgifter som beslutet grundar sig på.

Enligt 7 kap. 3 § gäller sekretessen enligt 1 § i vissa fall också i förhållande till den vård- eller behandlingsbehövande själv när det gäller uppgifter om hans hälsotillstånd. Förutsättningen är att det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till honom.

Inom kriminalvården gäller sekretess enligt 7 kap. 21 § för uppgift om enskilds personliga förhållanden enligt ett rakt skaderekvisit. Vissa beslut är dock undantagna, bl.a. beslut enligt lagstiftningen om kriminalvård i anstalt.

Hos domstol gäller enligt 7 kap. 22 § sekretess i brottmål samt i annat mål eller ärende, i fråga om vilket bestämmelserna om förundersökning i brottmål är tillämpliga, för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid särskild personutredning, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning. Ett rakt skaderekvisit gäller. Även andra sekretessbestämmelser kan bli tillämpliga hos domstolarna, t.ex. 12 kap. 1 § om överföring av sekretess till domstolarna.

Sekretess för personuppgifter regleras i 7 kap. 16 §. Bestämmelsen innebär att sekretess gäller om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgifter används i strid med personuppgiftslagen.

Enligt 9 kap. 4 § gäller sekretess i sådan verksamhet hos myndighet som avser framställning av statistik utan samband med något enskilt ärende. Sekretessen är enligt huvudregeln absolut men det finns vissa undantag.

En särskild bestämmelse om överföring av sekretess avseende forskningsverksamhet finns i 13 kap. 3 § sekretesslagen.

I 14 kap. 1 § föreskrivs att sekretessen bryts om en uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Av särskilt intresse när det gäller forskning är också 14 kap. 8 och 9 §§. Enligt den förstnämnda bestämmelsen kan regeringen i vissa situationer förordna om undantag från sekretess om det föreligger synnerliga skäl. I 14 kap. 9 § ges möjlighet för en myndighet att ställa upp ett förbehåll för enskild att lämna en uppgift vidare eller att utnyttja den.

7.2.4 Arkivlagen

Arkivlagen (1990:782) innehåller bestämmelser om myndigheternas och vissa andra organs arkiv samt om arkivmyndigheterna. Enligt 3 § arkivlagen bildas en myndighets arkiv av de allmänna handlingarna från myndighetens verksamhet och sådana handlingar – vissa minnesanteckningar, utkast och koncept – som avses i 2 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen och som myndigheten beslutar skall tas om hand för arkivering. Allmänna

handlingar får enligt 10 § arkivlagen gallras. Vid gallringen skall dock alltid beaktas att arkiven utgör en del av kulturarvet och att det arkivmaterial som återstår skall kunna tillgodose de ändamål som anges i 3 § arkivlagen. Det återstående materialet skall enligt nämnda lagrum tillgodose rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättskipningen och förvaltningen samt forskningens behov. Om det finns avvikande bestämmelser om gallring av vissa allmänna handlingar i annan lag eller förordning gäller dessa bestämmelser.

7.2.5 Personuppgiftslagen

Den 24 oktober 1998 trädde personuppgiftslagen (1998:204) i kraft. Denna lag ersatte datalagen (1973:289) och innebär att Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter genomfördes i Sverige. Den nya lagen börjar dock att tillämpas först den 1 oktober 2001 på behandlingar som redan påbörjats vid tidpunkten för personuppgiftslagens ikraftträdande. Vissa andra övergångsbestämmelser finns också. Lagen, som i huvudsak följer EG-direktivets text och disposition, omfattar all automatiserad behandling och viss manuell behandling av personuppgifter. Rent privat användning av personuppgifter är undantagen. Det görs även undantag med hänsyn till offentlighetsprincipen samt tryck- och yttrandefriheten. Vidare stadgas att om det i annan lag eller i en förordning finns bestämmelser som avviker från lagen, skall dessa bestämmelser gälla.

Personuppgiftslagen är således tillämplig inom alla samhällssektorer, vilket EG-direktivet inte är (se nedan avsnitt 7.3.1).

Genom personuppgiftslagen utmönstras en rad begrepp som användes i datalagen, t.ex. personregister. En rad nya begrepp införs, vilka definieras i 3 §. Med behandling (av personuppgifter) avses varje åtgärd eller serie av åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifter, vare sig det sker på automatisk väg eller inte. Personuppgifter definieras som all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet. Den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandling av personuppgifter kallas med lagens terminologi för personuppgiftsansvarig. Lagen innehåller bestämmelser om när behandling av personuppgifter är tillåten. För behandling av känsliga personuppgifter gäller särskilt restriktiva regler. Som utgångspunkt får personuppgifter behandlas bara om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen. I avsnitt 11 redogörs för de undantag som finns från kravet på samtycke.

Vissa uppgifter benämns känsliga och dessa är det som huvudregel förbjudet att behandla. Exempel på sådana är uppgifter om ras eller etniskt ursprung och politiska åsikter. Det är också förbjudet att behandla sådana personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv. Undantag från förbudet gäller bl.a. vid samtycke av den registrerade eller under vissa andra förutsättningar (se avsnitt 11).

Beträffande behandling av personnummer utan samtycke får sådan ske endast när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering eller något annat beaktansvärt skäl.

Den personuppgiftsansvarige skall se till a) att personuppgifter behandlas bara när det är lagligt, b) att personuppgifter alltid behandlas på ett korrekt sätt, c) att personuppgifter samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål, d) att personuppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in, e) att de uppgifter som behandlas är adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen, f) att inte fler personuppgifter behandlas än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen, g) att de personuppgifter som behandlas är riktiga och, om nödvändigt, aktuella, h) att alla rimliga åtgärder vidtas för att rätta, blockera eller utplåna sådana uppgifter som är felaktiga eller ofullständiga med hänsyn till ändamålen med behandlingen och i) att personuppgifter inte bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen.

För behandling av personuppgifter för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål gäller vissa särregler som bl.a. innebär att behandling för sådana ändamål inte skall anses som oförenlig med de ändamål för vilka uppgifterna samlades in och att personuppgifter insamlade för dessa ändamål får bevaras under en längre tid än vad som sägs i punkten i) ovan.

Vidare skall information lämnas till den registrerade rörande behandlingen. Undantag från informationsskyldigheten föreligger dock, bl.a. om det skulle vara omöjligt eller skulle innebära en oproportionerligt stor arbetsinsats.

Datainspektionen är tillsynsmyndighet enligt personuppgiftslagen. Den som bryter mot lagen kan bli föremål för ingripande från myndigheten, t.ex. i form av ett vitesföreläggande. Lagen innehåller också bestämmelser om skadestånd och straff.

7.3 Internationell reglering

7.3.1 EG:s dataskyddsdirektiv

Den 24 oktober 1995 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

Direktivet gäller inte för sådan behandling av personuppgifter som utgör ett led i en verksamhet som inte omfattas av gemenskapsrätten, exempelvis sådan verksamhet som avses i avdelningarna V och VI i Fördraget om Europeiska unionen, och inte under några omständigheter behandlingar som rör allmän säkerhet, försvar, statens säkerhet (inbegripet statens ekonomiska välbefinnande när behandlingen har samband med frågor om statens säkerhet) och statens verksamhet på straffrättens område. Inte heller omfattar direktivet behandling av personuppgifter av en fysisk person som ett led i verksamhet av rent privat natur eller som har samband med hans hushåll.

Det sagda innebär alltså att direktivet omfattar det slag av behandling av personuppgifter som avses ske inom ramen för det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Ett direktiv är bindande i fråga om det resultat som skall uppnås, men lämnar åt medlemsstaterna att själva välja form och metod för detta. Beträffande dataskyddsdirektivet var medlemsstaterna skyldiga att genomföra det i nationell lagstiftning senast den 24 oktober 1998. Reglerna utgör en gemensam bas för medlemsländerna. Mer långtgående regler får dock inte hindra det fria utbytet av uppgifter mellan medlemsländerna.

Genom den ovan behandlade personuppgiftslagen genomfördes de principer och riktlinjer som direktivet föreskriver i svensk rätt.

7.3.2 Europakonventionen om mänskliga rättigheter

I den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) är det främst artikel 8 som är av betydelse i detta sammanhang. I denna artikel tillförsäkras var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Ingrepp i denna rättighet får göras, men måste uppfylla vissa villkor. Ingreppet måste ske med stöd av lag och vara nödvändigt i ett demokratiskt samhälle för att tillgodose något av följande intressen: statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande, förebyggande av oordning eller brott eller skyddet för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

När det gäller kravet på att ett ingrepp skall vara nödvändigt har Europadomstolen framhållit att ordet ”nödvändigt” i detta sammanhang inte är synonymt med ”oundgängligt”. Det krävs däremot att det föreligger ett angeläget samhällsbehov. Inskränkningen i den grundläggande rättigheten måste vidare stå i rimlig proportion till det syfte som skall tillgodoses genom inskränkningen.

Europakonventionen utgör numera svensk lag enligt lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

7.3.3 Europarådets dataskyddskonvention

Europarådets ministerkommitté antog år 1980 en konvention till skydd för enskilda vid automatisk behandling av personuppgifter. Konventionen trädde i kraft den 1 oktober 1985 och har tillträtts av Sverige. Konventionens syfte är att säkerställa respekten för grundläggande fri- och rättigheter, särskilt den enskildes rätt till personlig integritet i samband med automatisk databehandling av personuppgifter. Utgångspunkten är att vissa av den enskildes rättigheter kan behöva skyddas i förhållande till den princip om fritt flöde av information, oberoende av gränser som finns inskriven i internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter.

Konventionen innehåller vissa krav på beskaffenheten av de personuppgifter som skall undergå automatisk databehandling. Dessa krav innebär bl.a. att uppgifterna skall inhämtas och behandlas på ett korrekt sätt.

Vidare skall uppgifterna lagras för särskilt angivna och lagliga ändamål och inte användas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Personuppgifter som berör bl.a. hälsa får inte bearbetas med ADB om inte den nationella lagstiftningen ger ett ändamålsenligt skydd. Vidare skall lämpliga säkerhetsåtgärder vidtas för att skydda personuppgifter gentemot oavsiktlig eller otillåten förstörelse. Slutligen skall alla som är registrerade i ett personregister ha möjlighet till insyn i registret och möjligheter att få felaktiga uppgifter rättade.

7.3.4 Europarådets rekommendationer om dataskydd

Europarådet har antagit ett flertal rekommendationer om dataskydd inom olika områden. Dessa rekommendationer är i och för sig inte bindande för medlemsländerna, men genom att anta en rekommendation utan reservation anses medlemslandet i princip ha åtagit sig att följa den och försöka anpassa sin nationella lagstiftning till rekommendationens innehåll.

När det gäller uppgifter i det rättspsykiatriska forskningsregistret är det framförallt tre rekommendationer som är av intresse, *Rekommendationen om skydd för personuppgifter som används för forskning och statistik No. R (83) 10*, *Rekommendationen om skydd för medicinska data No. R (97) 5* och *till viss del Rekommendationen om skydd för personuppgifter som används för statistik No. R (97) 18*.

Dessa rekommendationer behandlar bl.a. information till den enskilde, åtkomst till uppgifter i register och samtycke från den registrerade och fyller på så vis ut de konventioner som ovan nämnts.

8 Utgångspunkter

Behovet av forskning och utvecklingsarbete inom rättspsykiatri är stort. Det behövs ökade kunskaper om bl.a. effekterna av vård och behandling av psykiskt störda lagöverträdare. Man vet lite om hur den långsiktiga prognosen ser ut för en person i förhållande till viktiga individkaraktistika och till olika påföljder. Det finns vidare behov av att studera vissa särskilda grupper som begår grova brott, forskningen om farlighetsbedömningar är eftersatt etc. Forskning kan leda till bättre kännedom om effekten av olika behandlingar. Kunskapen kan ökas vad gäller t.ex. farlighetsbedömningar och diagnostik. Utveckling av undersökningsverksamheten kan bidra bl.a. till att domstolarna ges bättre underlag för sina bedömningar i brottmål med psykiskt störda lagöverträdare. Många problemställningar är utforskade och kräver ren grundforskning.

Det är angeläget också i förhållande till den enskilde att försöka föra fram utvecklingen på rättspsykiatriens område. Rättspsykiatri är en del av det straffrättsliga systemet och avser frågor som kan vara av mycket stor betydelse för eller innebära ingripande åtgärder gentemot den enskilde.

Av utredningens genomgång av aktuell forskning framgår att forskningen har behov av personuppgifter som är insamlade och strukturerade på ett sätt så att uppgifter om många människor är tillgängliga. Vissa

projekt är t.ex. sådana att man måste söka i ett relativt omfattande material för att få fram ett underlag som är tillräckligt stort för att vara relevant. De olika angreppssätten och inriktningarna påvisar också behovet av att kunna plocka ut olika grupper utifrån t.ex. brottstyp eller psykiatrisk diagnos.

Om någon form av register för forsknings- och utvecklingsarbete inrättas med uppgifter om personer som har genomgått rättspsykiatrisk undersökning, dömts till rättspsykiatrisk vård osv. kommer registret att innehålla uppgifter av mycket känslig natur. En förutsättning för att ett register av den typen skall kunna inrättas är därför att det kan omgärdas med ett skydd som från integritetssynpunkt kan anses tillfredsställande. Ett förslag till ett sådant register måste i varje del utformas utifrån dessa aspekter samt med beaktande av nationell och internationell reglering på området. Forskningsbehoven måste hela tiden vägas mot integritetshänsynen.

En utgångspunkt bör vara att endast de uppgifter som verkligen är nödvändiga bör få förekomma i ett sådant register. Behovet av olika uppgifter bör prövas noggrant. De uppgifter som bör få förekomma bör endast få användas i sammanhang som har ett verkligt samhällsintresse. När det gäller t.ex. forskning måste man försöka göra avgränsningar så att endast sådan forskning får tillgång till uppgifterna som är seriös och som svarar mot de krav som bör ställas på nyttighet och kvalitet. Noga bör också prövas i vilka former bevarande av sådana uppgifter sker på bästa sätt. Tillgång till uppgifterna bör endast de personer ha som har klart berättigade intressen. Detta gäller inte bara utlämnande, utan i lika hög grad själva hanteringen i anslutning till en registerverksamhet. Uppgifterna bör omgärdas av en så god sekretess som möjligt.

9 Behovet av personuppgifter skall tillgodoses genom ett särskilt register

Prop. 1998/99:72

Regeringens förslag: Behovet av personuppgifter skall tillgodoses genom ett särskilt inrättat register som förs med hjälp av automatiserad behandling. Registret skall benämnas det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker att ett särskilt rättspsykiatriskt forskningsregister inrättas. *Socialstyrelsen* anser att begreppet rättspsykiatri inte är tillfredsställande utrett och att det finns registertekniska svårigheter och begränsningar. *Göteborgs kommun* ifrågasätter tillskapandet av registret, bl.a. för att det är tveksamt om de uppgifter som samlas in är tillräckliga för forskningsändamål. *Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH)* anger vissa villkor för registrets inrättande avseende forskningens eller utvecklingsarbetets innehåll och inriktning, brukarorganisationernas insyn och inflytande samt information till patienterna.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av information för forskning och utvecklingsarbete inom rättspsykiatri kan tillgodoses med någon form av dataregister eller på annat sätt.

Sambearbetning av befintliga register

Ett alternativ till att skapa ett särskilt register är att medge sambearbetning av vissa befintliga register där de uppgifter finns, vilka bedöms vara av intresse. Ett problem är emellertid att regleringen av en sådan behandling skulle få göras mycket generell, eftersom man inte i förväg kan ange projekt o.dyl. En annan svårighet är att inga äldre uppgifter kan användas. För närvarande gäller att uppgifter både i det rättspsykiatriska ärenderegistret och i Kriminalvårdsstyrelsens register skall gallras efter fem år. Regeringen anser därför inte att sambearbetning av uppgifter i befintliga register är en lämplig lösning.

Manuellt register

En annat alternativ är inrättandet av ett manuellt register. För att vara användbart måste ett manuellt register vara mycket effektivare än det tidigare för akterna i RCA använda kortsystemet. Den tänkbara lösningen är att öka det manuella registret med fler sökord, t.ex. diagnos, typ av undersökning och undersökningens resultat. Detta skulle emellertid innebära ett mycket tidsödande arbete och, åtminstone med tiden, ge ett ganska stort och ohanterligt registersystem. Även om effektiviteten från använ-

darsynpunkt skulle kunna förbättras något, är skillnaden mot ett data-register mycket stor. Detta gäller bl.a. tidsåtgången för sökningar. Vidare är det i dag vanligt att forskningsprojekt bygger på samkörning mellan olika register, något som inte blir möjligt om ett manuellt register väljs. Här bör också framhållas att personuppgiftslagens (1998:204) krav beträffande samtycke, den enskildes rätt till information m.m. skulle komma att gälla även för ett manuellt register.

Avidentifiering och kryptering

Möjligheterna att använda avidentifierade eller krypterade uppgifter bör också diskuteras. Med avidentifiering avses att namn eller varje annan beteckning som är direkt hänförlig till den enskilde avlägsnas. Uppgiften kan då inte hänföras till en enskild person. Återidentifiering är inte heller möjlig. En avidentifiering innebär regelmässigt att registret varken omfattas av den svenska regleringen av personuppgifter eller av den internationella regleringen på området. En konsekvens av avidentifiering är att nya uppgifter om en person inte kan tillföras registret efter att avidentifiering skett.

Kryptering innebär att de uppgifter som krypteras, vilket sker med hjälp av en särskild beräkningsmetod, omvandlas till en icke personanknuten kombination av t.ex. siffror eller bokstäver. I sådant fall är det möjligt att tillföra uppgifter avseende en redan registrerad person. Vissa former av kryptering innebär att det är möjligt att återföra den information som krypterats till sin ursprungliga form med hjälp av en särskild krypteringsnyckel. Uppgifterna är att anse som personuppgifter så länge det är möjligt att på något sätt, direkt eller indirekt, hänföra dem till en fysisk person som är i livet.

Det kan konstateras att avidentifiering omöjliggör bl.a. fördjupade studier av de registrerade i akter o.dyl. Ett register med avidentifierade uppgifter är således i stor utsträckning oanvändbart för forskning. Vad gäller kryptering kan konstateras att integritetsskyddet kan anses öka på det sättet att enskilda personer i registret kan identifieras endast med hjälp av en krypteringsnyckel som en eller ett fåtal personer har tillgång till. Eftersom regeringens förslag innebär att endast ett fåtal personer inom RMV kommer att ha direktåtkomst till uppgifter i registret ökar enligt regeringens mening inte en kryptering skyddet för den personliga integriteten på något betydande sätt samtidigt som det innebär en ytterligare belastning i hanteringen. Mot bakgrund härav bör inte kryptering av uppgifter ske i det rättspsykiatriska registret.

Ett särskilt register för automatiserad behandling bör inrättas

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att fördelarna ur ett användarperspektiv klart väger över till förmån för ett särskilt register för automatiserad behandling. Varken den nationella eller internationella regleringen på området utgör ett hinder mot ett sådant register, även om förutsättningarna är olika beroende på om man väljer att författningsreglera verksamheten eller inte. Både den nationella och den internationella reg-

leringen ger uttryck för att skyddet för den personliga integriteten är särskilt viktigt när det gäller register som innehåller känsliga personuppgifter. I flera avseenden gäller också särskilda regler för sådana register. Denna reglering måste naturligtvis iakttas och integritetsskyddet även på andra sätt göras så starkt som möjligt. Slutsatsen blir att ett dataregister ur ett användarperspektiv framstår som det enda egentliga alternativet för att täcka behovet av personuppgifter och att inrättande av ett sådant register är acceptabelt under förutsättning att det omgärdas av ett starkt skydd för den personliga integriteten.

En ur integritetssynpunkt principiellt viktig fråga är huruvida uppgifterna skall registreras i ett eller flera register. En tänkbar lösning är att de myndigheter som i dag innehar de olika personuppgifterna registrerar de uppgifter respektive myndighet innehar. Uppgifterna skulle således inte föras över till någon annan registerförande myndighet. Däremot torde uppgifterna få bevaras längre än vad som för närvarande gäller för uppgifter i t.ex. det rättspsykiatriska ärenderegistret. En annan fråga är om uppgifterna bör bevaras i befintliga register hos de olika myndigheterna eller om särskilda register bör inrättas.

En modell med flera register skulle innebära att de olika registren överlag innehöll uppgifter om färre personer jämfört med om uppgifterna samlades i ett enda register. De olika registren skulle i regel också, jämfört med användning av endast ett register, innehålla färre uppgifter om en viss person. Detta kan anföras som en fördel. Stora mängder uppgifter i ett centraliserat register uppfattas ofta som en fara från integritetssynpunkt. Det torde dock förhålla sig så att om registren skall kunna användas på ett rationellt sätt måste möjligheterna finnas att sammankoppla olika register. Ett sådant förfarande medför emellertid att tillgången på uppgifter i princip blir lika stor som om man har ett enda register. Den formen av kommunikation innebär också vissa säkerhetsrisker.

En lösning med ett register innebär att en relativt stor mängd uppgifter måste överföras från olika myndigheter till registret. Detta ger emellertid inte upphov till några större kostnader. En lösning med flera register blir sannolikt mer kostsam. Register måste då föras vid flera myndigheter. Någon på respektive myndighet måste sköta denna verksamhet. Det kan bli fråga om att inrätta nya register och på varje myndighet måste säkerhetsrutiner skapas.

Ingen av de ovan beskrivna modellerna kan sägas ge ett överlägset integritetsskydd. Med endast ett register kan man ha bättre tillsyn, färre inblandade personer och bättre skalskydd. Kostnaderna torde bli lägre med endast ett register. För användarna är denna lösning mest rationell. Regeringen finner därför att denna lösning bör väljas.

Nästa fråga som kräver ett ställningstagande är om de aktuella personuppgifterna bör föras in i ett befintligt register eller om ett särskilt register bör inrättas. Avgörande för detta är främst vilken lösning som är att föredra med hänsyn till skyddet för den personliga integriteten.

Regeringen anser att Rättsmedicinalverket skall ansvara för registret (dvs. vara personuppgiftsansvarig, se avsnitt 12). Om personuppgifterna skall föras in i ett befintligt register blir det fråga om att föra in dem i Rättspsykiatriska ärenderegistret. Enligt beslut av Datainspektionen skall

ändamålet med detta register vara att utgöra ett administrativt hjälpmedel för undersökningsenheterna vad gäller rättspsykiatriska ärenden samt underlag för statistik och planering av verksamheten. Det registret får alltså användas inom ramen för ärendehantering. Som tidigare nämnts finns också ett krav på gallring beträffande personer som inte har varit aktuella på fem år. De ytterligare uppgifter som tillförs för forsknings- och utvecklingsändamål skall givetvis inte få användas för ärendehantering. En klar rågång mellan uppgifter som registreras för ärendehantering och dylikt och uppgifter för forskningsändamål bör finnas. Det bästa integritetsskyddet torde uppnås genom att ett särskilt register för forsknings- och utvecklingsändamål inrättas. Redan av detta skäl bör därför denna lösning väljas. En sådan lösning innebär att man t.ex. får en bättre garanti för att registret inte används vid beslutsfattande mot den enskilde. Det blir vidare lättare att gentemot allmänheten och enskilda klargöra vad registret innebär och vad det får användas till.

Det framstår som lämpligt att ge registret ett namn. Det är ett ytterligare sätt att göra registret känt bland t.ex. registrerade och allmänheten och klargöra dess ändamål. Registret bör benämnas det rättspsykiatriska forskningsregistret. Denna benämning täcker i och för sig inte in samtliga ändamål, men ger en relativt god uppfattning om inriktningen samtidigt som den är förhållandevis kort.

10 Registret skall vara författningsreglerat

Regeringens förslag: Det rättspsykiatriska forskningsregistret skall regleras i en särskild lag.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har något att erinra mot detta.

Skälen för regeringens förslag

Personuppgiftslagen (1998:204) gäller i princip för all behandling av personuppgifter som helt eller delvis är automatiserad och under vissa förutsättningar även för annan behandling. Redan här finns alltså en generell reglering som skulle bli tillämplig på det rättspsykiatriska forskningsregistret. Frågan är därför om det finns skäl att ytterligare reglera detta register i en särskild lag eller förordning.

I enlighet med vad som redovisats tidigare innebär den internationella regleringen vissa skillnader beroende på om olika förhållanden regleras i författning eller inte. Exempelvis kan detta påverka tillåtligheten av viss behandling och behovet av att inhämta samtycke eller lämna information. Översiktligt kan sägas att författningsreglering med skyddsbestämmelser i flera fall innebär att vissa integritetsintressen härigenom anses tillgodosedda.

Regeringen uttalade i prop. 1990/91:60 s. 58 om offentlighet, integritet och ADB att en målsättning bör vara att, i de fall register med ett stort antal registrerade och ett särskilt känsligt innehåll inrättas, bestämmelser

skall meddelas i form av lag. Konstitutionsutskottet uttalade, när ärendet behandlades, som sin mening att det är av stor betydelse att en författningsreglering av ADB-register kommer till stånd i syfte att stärka skyddet för de registrerades integritet i samband med nödvändig registrering av känsliga uppgifter i myndighetsregister (bet. 1990/91:KU11 s. 11). Bland annat dessa uttalanden återgavs av regeringen i förarbetena till lagen (1995:606) om vissa personregister för officiell statistik som bakgrund till bedömningen att en författningsreglering borde ske på det området (prop. 1994/95:200 s.16 f.).

Vad som nu sagts innebär att en särskild författningsreglering av ett register som innehåller känsliga personuppgifter är i god överensstämmelse både med den internationella regleringen och utvecklingen på området i Sverige. Härigenom kan de mot den enskildes integritet stående intressena prövas med den noggrannhet som föregår antagandet av en särskild registerförfattning, vilket leder till en högre grad av rättssäkerhet. Regeringen delar också konstitutionsutskottets inställning att en sådan författningsreglering stärker integritetsskyddet för den specifika behandling som det rör sig om. Det rättspsykiatriska forskningsregistret skall av nu anförda skäl författningsregleras särskilt.

Författningsteknisk lösning

När det gäller frågan vilken nivå författningsregleringen skall ges talar de i föregående avsnitt nämnda uttalandena av regeringen och konstitutionsutskottet för att regleringen skall ske i lag.

Den nya regleringen av hälsodataregister är uppbyggd så att generella bestämmelser för dessa register ges i lag medan inrättandet av register skall ske genom förordning. Beträffande socialförsäkringsregistren anges i lag från integritetssynpunkter viktiga gränser, varefter regeringen i förordning närmare kan bestämma om inrättande av register, vilka uppgifter registret får innehålla osv. Lagregleringen om personuppgifter för internationell statistik är uppbyggd på ett liknande sätt.

När det gäller det rättspsykiatriska forskningsregistret kan det konstateras att tungt vägande integritetsskäl talar för att i så stor utsträckning som möjligt reglera registret i lag. Ett sådant register kommer ju att innehålla mycket känsliga personuppgifter. Som framgår av avsnitt 11 har preciserade ändamål bestämts för registret. Både när det gäller forskning och utvecklingsarbete är det en fördel med kontinuitet och konsekvens beträffande vilka uppgifter som förs in i registret. Det kan sålunda förutses att reglerna om vilka uppgiftstyper som skall föras in kommer att vara relativt oförändrade över tiden. Det är därför möjligt att i relativt stor utsträckning i lag precisera vilka uppgifter som skall ingå i registret. Detta kan också ske på ett sätt så att förändrad terminologi, t.ex. avseende undersökningar, vård och påföljd, inte i för stor omfattning nödvändiggör ändringar i registerlagen. Regleringen kan därför i relativt stor utsträckning göras i lag. Regeringen avser dock att lämna vissa tillämpningsföreskrifter.

Som tidigare nämnts är personuppgiftslagen tillämplig på behandling av personuppgifter i den mån det inte finns avvikande bestämmelser i

annan lag eller förordning (2 § personuppgiftslagen). En erinran om personuppgiftslagens tillämplighet bör tas in i den lag som reglerar det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Prop. 1998/99:72

11 Registrets ändamål

Regeringens förslag: Uppgifterna i registret skall få användas för endast två ändamål. Det ena ändamålet är forskning inom rättspsykiatri, under förutsättning att forskningen och behandlingen av personuppgifter har godkänts av en forskningsetisk kommitté. Det andra är Rättsmedicinalverkets uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring av sin verksamhet inom rättspsykiatri.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag, förutom att utredningen valt att endast knyta kravet på godkännande till forskningsprojektet.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har inget att erinra mot det. Några remissinstanser vill ha en etisk prövning även av Rättsmedicinalverkets (RMV) utvecklingsarbete. *Socialstyrelsen* efterlyser mer preciserade frågeställningar och svar på hur RMV har tänkt använda registret i sin uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring av verksamheten inom rättspsykiatri i förhållande till uppsatta mål. *Socialstyrelsen* betonar även nödvändigheten av att styrelsen får ta del av de uppgifter i registret som styrelsen behöver för sin uppföljning, utvärdering eller kvalitetssäkring. *Brottsförebyggande rådet (BRÅ)* anser att det är nödvändigt att det anges att registret även får användas för BRÅ:s framställning av officiell rättsstatistik. Ett par remissinstanser finner det väl restriktivt att registret endast skall få användas till forskning inom rättspsykiatri. *Medicinska fakulteten vid Lunds universitet* anser att *Socialstyrelsen* bör få möjlighet att använda registret för egna körningar rörande vissa frågor. *Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet* ifrågasätter om inte RMV:s verksamhet i form av uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring skulle kunna hanteras utan användning av individanknutna uppgifter. *Landstinget Dalarna* anser att det är önskvärt att de rättspsykiatriska vårdenheterna i forskningsmässigt syfte säkras tillgång till registret. *Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH)* kräver antingen informerat samtycke från de registrerade för att registret skall få användas eller att representanter för brukarorganisationerna ges insyn i och inflytande över hur registret används. *Svenska föreningen för Rättspsykiatriskt samarbete* anser att det bör vara samma regler oavsett om det är RMV eller den rättspsykiatriska vården som vill forska och/eller utvärdera m.m.

Reglering av ändamål för vilka personuppgifter får behandlas m.m.

Av 9 § personuppgiftslagen (1998:204) framgår att den personuppgiftsansvarige skall se till att a) personuppgifter behandlas bara om det är lagligt, b) personuppgifter alltid behandlas på ett korrekt sätt och i enlighet med god sed, c) personuppgifter samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål, d) personuppgifter inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det för vilket uppgifterna samlades in, e) de personuppgifter som behandlas är adekvata och relevanta i förhållande till ändamålen med behandlingen, f) inte fler personuppgifter behandlas än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen, g) de personuppgifter som behandlas är riktiga och, om det är nödvändigt, aktuella, h) alla rimliga åtgärder vidtas för att rätta, blockera eller utplåna sådana personuppgifter som är felaktiga eller ofullständiga med hänsyn till ändamålen med behandlingen, och i) personuppgifter inte bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen.

En senare behandling av personuppgifter för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål anses inte som oförenlig med de ändamål för vilka uppgifterna samlades in.

Personuppgifter får bevaras för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål under längre tid än som sagts ovan. Personuppgifterna får dock i sådana fall inte bevaras under en längre tid än vad som behövs för dessa ändamål.

Personuppgifter som behandlas för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål får användas för att vidta åtgärder i fråga om den registrerade bara om den registrerade har lämnat sitt samtycke eller det finns synnerliga skäl med hänsyn till den registrerades vitala intressen.

I 10 § personuppgiftslagen anges i vilka fall behandling av personuppgifter är tillåten. Förutsättningen för att personuppgifter skall få behandlas är att den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen eller att behandlingen är nödvändig för att a) ett avtal med den registrerade skall kunna fullgöras eller åtgärder som den registrerade begärt skall kunna vidtas innan ett avtal träffas, b) den personuppgiftsansvarige skall kunna fullgöra en rättslig skyldighet, c) vitala intressen för den registrerade skall kunna skyddas, d) en arbetsuppgift av allmänt intresse skall kunna utföras, e) den personuppgiftsansvarige eller en tredje man till vilken personuppgifter lämnas ut skall kunna utföra en arbetsuppgift i samband med myndighetsutövning eller f) ett ändamål som rör ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige eller hos en sådan tredje man till vilken personuppgifterna lämnas ut skall kunna tillgodoses om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten.

Personuppgiftslagen innehåller i 13 § ett principiellt förbud mot att behandla s.k. känsliga personuppgifter. Det rör sig om uppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening samt uppgifter som rör hälsa eller sexualliv. Det finns dock ett antal undantag från detta förbud. I 15 §

behandlas samtycke och den situationen att den registrerade har of-fentliggjort uppgifterna. Enligt 16 § får känsliga personuppgifter be-handlas om behandlingen är nödvändig för att a) den personupp-giftsansvarige skall kunna fullgöra sina skyldigheter eller utöva sina rät-tigheter inom arbetsrätten, b) den registrerades eller någon annans vitala intressen skall kunna skyddas och den registrerade inte kan lämna sitt samtycke, eller c) rättsliga anspråk skall kunna fastställas, göras gällande eller försvaras. Enligt 18 § får känsliga personuppgifter behandlas för hälso- och sjukvårdsändamål, om behandlingen är nödvändig för a) förebyggande hälso- och sjukvård, b) medicinska diagnoser, c) vård eller behandling, eller d) administration av hälso- och sjukvård. I andra stycket finns särskilda bestämmelser för dem som är underkastade tystnadsplikt. Av särskilt intresse i detta sammanhang är 19 §. Där föreskrivs i första stycket att känsliga personuppgifter får behandlas för forsknings- och statistikändamål, om behandlingen är nödvändig på sätt som sägs i 10 § och om samhällsintresset av det forsknings- eller statistikprojekt där be-handlingen ingår klart väger över den risk för otillbörligt intrång i enskil-das personliga integritet som behandlingen kan innebära. Dessa förut-sättningar skall enligt andra stycket anses uppfyllda om behandlingen har godkänts av en forskningsetisk kommitté. I tredje stycket anges att personuppgifter får lämnas ut för att användas i sådana projekt som avses i första stycket, om inte något annat följer av regler om sekretess och tystnadsplikt. Enligt 20 § får regeringen eller den myndighet som rege-ringen bestämmer i fråga om automatiserad behandling av personupp-gifter meddela föreskrifter om ytterligare undantag från förbudet i 13 §, om det behövs med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse.

Den forskningsetiska prövningen

För närvarande finns sex regionala forskningsetiska kommittéer för me-dicinsk forskning. De är knutna till de medicinska fakulteterna i Linkö-ping, Umeå, Göteborg, Lund och Uppsala samt till Karolinska Institutet i Stockholm. Dessutom finns fyra lokala kommittéer. På central nivå finns Medicinska forskningsrådets arbetsgrupp för samordning av de forskningsetiska kommittéernas verksamhet. Kommittéernas ledamöter är till största delen forskningsrepresentanter, men även lekmannarepre-sentanter ingår.

Verksamheten är inte reglerad i lag, utan två rekommendationer, en från Medicinska forskningsrådet och en från Landstingsförbundet, utgör grunden för den forskningsetiska granskningsorganisationen. Kommitté-ernas funktion är i strikt bemärkelse rådgivande.

De forskningsetiska kommittéernas granskning handlar om att väga forskningsprojektets möjliga värde mot de risker och olägenheter, t.ex. integritetskränkningar, som forskningen kan innebära. Varje projekt måste ha en klar vetenskaplig frågeställning, som är baserad på god kän-nedom om det aktuella kunskapsläget. Forskningen skall bedrivas av per-soner med erforderlig kompetens inom området. Försökspersonernas in-tegritet måste beaktas. Riskerna med forskningsprojektet måste kunna

förutses. Försökspersoner måste informeras om projektet. Deltagarna skall ha lämnat ett frivilligt samtycke.

Kravet på informerat samtycke kan dock i vissa fall efterges. Exempelvis kan det anses mer etiskt tveksamt att kontakta personer om det innebär att de påminns om sitt kriminella förflutna än att ta fram uppgifter som senare avidentifieras.

Landstingsförbundets styrelse rekommenderade år 1981 landstingen att kräva att godkännande av forskningsetisk kommitté har lämnats för att ett projekt skall få genomföras vid landstingens inrättningar. Medicinska forskningsrådet kräver sådant godkännande för att anslå medel för forskningsprojekt. Detsamma gäller för de flesta fonder och finansiärer. Det finns emellertid finansiärer som inte kräver sådant godkännande. Framst rör det sig om mindre, privata fonder.

Olika former av offentliggöranden av forskningsresultat förutsätter att projektet har genomgått en etisk granskning. De flesta medicinska tidskrifter har detta som krav för publicering. Etisk granskning är också ett krav för presentation av ett projekt vid medicinska riksstämman och andra vetenskapliga kongresser.

Skälen för regeringens förslag

Avgränsningen av de ändamål för vilka det rättspsykiatriska forskningsregistret får användas är av stor betydelse när det gäller skyddet för den personliga integriteten. Registerändamålet bör av flera skäl preciseras så noga som möjligt. Först och främst är detta alltså ett sätt att värna om skyddet för den personliga integriteten. Den internationella utvecklingen går mot höga krav på precisering av ändamålet. Den innebär också att endast personuppgifter som är direkt relevanta för ändamålet får samlas in eller på annat sätt behandlas.

Forskning

Att registret skall användas för forskning inom rättspsykiatri har i avsnitt 8 angetts som en utgångspunkt. Begreppet forskning har diskuterats i olika utredningssammanhang. Forskningsetiska utredningen utgick i sitt betänkande Forskningsetisk prövning. Organisation, information och utbildning (SOU 1989:74 s. 25) från den allmänt inriktade definitionen att med forskning menas "ett systematiskt och metodiskt sökande efter ny kunskap och nya idéer".

Gränsdragningen mellan forskningsregister och andra typer av register har diskuterats av bl.a. Datalagsutredningen, som i sitt slutbetänkande En ny Datalag (SOU 1993:10) ansåg att med forskningsregister borde förstås personregister med personuppgifter vilka används för vetenskapligt ändamål (s. 182). Utanför begreppet forskningsregister föll därför enligt utredningen personregistrering som kan förekomma på forskningsinstitutioner eller i andra forskningssammanhang, men där syftet med registreringen primärt är ett annat än att uppgifterna skall användas för ett veten-

skapligt arbete (exempelvis administrativa register som används för att handlägga löne- och personalfrågor).

Någon mera exakt definition av forskning är svår att ge. Viss vägledning bör dock kunna hämtas ur de resonemang som återgetts ovan. Vid bedömningen vad som är ett godtagbart ändamål måste också beaktas att det endast är forskning inom rättspsykiatrin som det rättspsykiatriska forskningsregistret skall få användas för.

Som framhållits tidigare kommer registret att innehålla mycket känsliga personuppgifter. Det är därför av största vikt att det används bara för sådan forskning som är seriös. Detta innebär att vissa krav avseende vetenskapligt värde och vetenskaplig metod måste uppfyllas av forskningen för att den skall anses vara förenlig med ändamålet. Den personuppgiftsansvarige bör dock inte belastas med en onödigt krånglig reglering i detta hänseende. Av stor vikt är också att bedömningen av ett forskningsprojekts kvalitet görs av en instans som har en god kompetens för sådana prövningar.

I princip alla forskningsprojekt på området som motsvarar de angivna kraven genomgår prövning av forskningsetisk kommitté. Utan att vara författningsreglerat har detta system vunnit acceptans. Det är därför lämpligt att knyta an till denna prövning när kraven på den rättspsykiatriska forskningen regleras. I 19 § personuppgiftslagen anges att behandling av känsliga personuppgifter som godkänts av en forskningsetisk kommitté skall anses uppfylla vissa förutsättningar för att få behandlas för forsknings- och statistikändamål. I den lag som reglerar det rättspsykiatriska forskningsregistret bör också anges att såväl forskningen som den aktuella behandlingen av personuppgifter skall ha godkänts av en forskningsetisk kommitté. Eftersom forskningsprojekt regelmässigt underställs prövning av forskningsetisk kommitté medför lösningen varken för forskarna eller den personuppgiftsansvarige någon nämnvärd belastning.

Det sagda innebär således att när det gäller forskning bör registret få användas endast för forskning inom rättspsykiatrin när den för projektet aktuella behandlingen av personuppgifter har godkänts av en forskningsetisk kommitté. När behandlingen godkänts skall den personuppgiftsansvarige, dvs. Rättsmedicinalverket (RMV), göra en prövning av behandlingens förenlighet med ändamålet.

Utvecklingsarbete

Enligt RMV:s instruktion åligger det denna myndighet att svara för bl.a. utvecklingsarbete av betydelse för verksamheten. En viktig uppgift för RMV är att bevaka att rättssäkerheten upprätthålls och att de rättspsykiatriska bedömningarna görs på ett enhetligt sätt över hela landet (prop. 1990/91:120 s. 23). I propositionen tillades följande om kvalitetskontroll och kvalitetssäkring: "För att värna om enhetlighet och en god kvalitativ utveckling av den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten bör Rättsmedicinalverket som ett led i egenuppföljningen granska antingen ett urval av eller i vissa fall alla utlåtanden kontinuerligt genom en till myndigheten knuten grupp bestående av medicinsk och juridisk expertis. I

vilken utsträckning och på vilket sätt detta bör göras bör myndigheten själv få avgöra. Formerna för erfarenhetsåterföring till dem som utför undersökningarna måste också vara en angelägen fråga för myndigheten. Jag vill i detta sammanhang erinra om att det i propositionen om psykiatrisk tvångsvård, m.m. (prop. 1990/91:58) föreslås att Socialstyrelsen också i fortsättningen på begäran av rätten skall överpröva utlåtanden över rättspsykiatriska undersökningar." Någon närmare definition av begreppet utvecklingsarbete gavs inte i propositionen.

Det faktum att RMV har ett ansvar för utvecklingsarbete inom den rättspsykiatriska utredningsverksamheten talar för att verket bör få använda registret för sådant arbete. Tillgången till personuppgifter i förevarande register skulle innebära ökade förutsättningar för utvecklingsarbete på ett område där behov finns av ökade kunskaper. Å andra sidan är varje vidgning av användningsområdet negativ från integritetssynpunkt. Att låta RMV använda registret för utvecklingsarbete är emellertid en förhållandevis liten utvidgning. En hel del av uppgifterna finns redan i ärenderegistret och används bl.a. för utvecklingsändamål. Eftersom RMV har ett ansvar för utvecklingsarbete är det vidare rimligt att myndigheten har tillgång till uppgifter från något av registren. Den nuvarande lösningen där ärenderegistret används för både ärendehantering och utvecklingsarbete är från integritetssynpunkt inte heller invändningsfri.

Ett annat skäl som talar för att RMV skall få använda det rättspsykiatriska forskningsregistret för utvecklingsarbete är att RMV enligt lagen (1998:543) om hälsodataregister inte kan inrätta hälsodataregister. En förutsättning för denna lags tillämplighet är att det rör sig om ett register som förs av en central förvaltningsmyndighet inom hälso- och sjukvården. En sådan myndighet är en myndighet som enligt instruktion har ett ansvar för en eller flera verksamheter inom hälso- och sjukvården. RMV har inte något sådant ansvar och är således inte en sådan central förvaltningsmyndighet som avses i lagen om hälsodataregister.

En förutsättning för att uppgifter i ett register skall få användas för både forskning och utvecklingsarbete bör vara att registrets innehåll inte behöver utökas på grund av detta. Utredningens kontakter med företrädare för RMV har visat att så inte är fallet.

Det är av stor vikt att RMV har ett bra underlag för sitt arbete med uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring. Att RMV kan upprätthålla och förbättra kvaliteten och enhetligheten i sina bedömningar är viktigt både för samhället och för de undersökta individernas rättssäkerhet. Regeringen anser att detta är ett sådant viktigt allmänt intresse att det motiverar ett undantag i enlighet med artikel 8 punkt 4 i EG-direktivet från förbudet mot behandling av känsliga personuppgifter. Även när det gäller artikel 8 i Europakonventionen gör regeringen den bedömningen att behandlingen av personuppgifter i enlighet med den föreslagna lagstiftningen i alla delar är förenlig med denna artikel. Slutsatsen blir att det rättspsykiatriska forskningsregistret bör få användas för RMV:s utvecklingsarbete inom rättspsykiatrin.

Det finns även andra myndigheter som skulle vara betjänta av att kunna använda det rättspsykiatriska forskningsregistret för sitt utvecklingsarbete. Av integritetsskäl bör dock gränsen dras så snävt som möjligt. De organ

som främst förefaller ha behov av registret för uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring av rättspsykiatrisk vård är Socialstyrelsen och de som bedriver sådan vård, främst landsting och kommuner. Socialstyrelsen har bl.a. till uppgift att inom sitt ansvarsområde följa utvecklingen och utvärdera verksamheterna samt verka för att utvecklingsarbete kommer till stånd. Den nya lagen om hälsodataregister innebär dock att Socialstyrelsen är en av de myndigheter som kan inrätta hälsodataregister. Sådana register får inrättas och föras bl.a. för utvecklingsarbete. Den information som är relevant för Socialstyrelsens utvecklingsarbete kan tas in i ett hälsodataregister.

Som framgått ovan vill flera av remissinstanserna på olika sätt utvidga möjligheterna att använda registret. Regeringen anser dock att integritetsaspekterna med styrka talar för att begränsa användningen av registret till de här angivna ändamålen. Det rättspsykiatriska forskningsregistret bör därför, vad gäller utvecklingsarbete, få användas endast av RMV.

Något krav på prövning av forskningsetisk kommitté bör inte ställas upp när det gäller utvecklingsarbete, trots att vissa remissinstanser förespråkar någon form av etisk prövning även av denna verksamhet. Kommittéerna är dock inte avsedda för prövning av sådant arbete. Några utarbetade former för etisk prövning vid utvecklingsarbete på det sätt som finns för forskning existerar alltså inte. I och för sig skulle integritetsskäl kunna anses tala för en prövning av den typen. Som personuppgiftsansvarigt kommer RMV dock att stå under tillsyn av Datainspektionen enligt personuppgiftslagens bestämmelser. Inom RMV finns också sedan oktober 1995 en forsknings- och utvecklingsnämnd som kan utgöra forum för bl.a. etiska spörsmål vid utvecklingsarbete. Det framstår som lämpligt att RMV inom ramen för nämnden utvecklar former för att bevaka dessa spörsmål. Det får därför anses försvarligt att för närvarande inte ställa upp ett formellt krav på etisk granskning beträffande utvecklingsarbete.

Begreppet utvecklingsarbete bör närmare definieras. Detta kan lämpligen ske med de tre termerna uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring. Hälsodatakommitténs definitioner kan här användas (SOU 1995:95 Hälsodataregister – Vårdregister, s. 112): "Uppföljning avser att fortlöpande och regelbundet mäta och beskriva behov, verksamheter och resursåtgång angivet i termer av t.ex. behovstäckning, produktivitet och nyckeltal. Uppföljning syftar till att ge en översiktlig bild av verksamhetens utveckling och att fungera som en signal för avvikelser som bör beaktas. Utvärdering avser analys och värdering av kvalitet, effektivitet och resultat hos en verksamhet i förhållande till de mål som bestämts för denna. Kvalitetssäkring är en utvärderingsprocess i vilken man fortlöpande och systematiskt beskriver, mäter och värderar kvaliteten i den egna verksamheten i relation till de mål som lagts fast." För RMV:s vidkommande är exempelvis jämförelser mellan olika enheters bedömningspraxis av stor vikt.

Genom den nyss redovisade definitionen av utvecklingsarbete och vad som i detta hänseende sagts om forskning i det föregående avsnittet bör det också vara möjligt för den registeransvariga myndigheten att dra gränsen mellan forskning och utvecklingsarbete. Risken för gränsdrag-

ningsproblem finns framför allt när det gäller projekt som drivs av RMV. Kravet på forskningsetisk prövning gäller även forskningsprojekt som drivs inom RMV. Eftersom sådan prövning inte krävs för RMV:s utvecklingsarbete är det viktigt att olika projekt noggrant prövas av verket, så att forskningsprojekt inte felaktigt betecknas som utvecklingsarbete.

RSMH kräver antingen informerat samtycke från de registrerade för att registret skall få användas eller att representanter för brukarorganisationerna ges insyn i och inflytande över hur registret används. Frågan om samtycke behandlas i avsnitt 15. När det gäller kravet på insyn i eller inflytande på hur registret används anser regeringen att den forskningsetiska prövningen ger tillräckliga garantier för att registret endast skall få användas för seriös forskning.

12 Personuppgiftsansvarig

Regeringens förslag: Rättsmedicinalverket skall vara personuppgiftsansvarigt för den behandling av personuppgifter som sker i det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag förutom att utredningen använder uttrycket registeransvarig.

Remissinstanserna: Nästan alla tillstyrker utredningens förslag eller har inget att erinra mot detta. *Svenska föreningen för Rättspsykiatriskt samarbete* är tveksam till att registeransvaret läggs på Rättsmedicinalverket (RMV) och anför att detta inte får innebära att vårdens möjligheter att använda registret begränsas.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 3 § personuppgiftslagen (1998:204) kallas den som ensam eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen med och medlen för behandling av personuppgifter för *personuppgiftsansvarig*.

Ändamålet forskning talar i viss utsträckning för att en fakultet där forskning på området bedrivs utses till personuppgiftsansvarig för det rättspsykiatriska forskningsregistret. Å andra sidan kan det från sådana utgångspunkter vara en fördel om den personuppgiftsansvarige intar en mera neutral roll i förhållande till forskningen. Ett annat skäl för att välja en fakultet skulle kunna vara att det minskar risken för att allmänheten eller de registrerade får uppfattningen att registret kan komma att användas vid beslutsfattande mot den registrerade.

Mot en sådan lösning talar flera skäl. På RMV bevaras redan liknande uppgifter i ärenderegistret. Rutiner, skalskydd osv. finns redan på ett annat sätt hos RMV än hos fakulteterna. I och för sig lär en icke obetydlig del av forskningen komma att avse ett av Socialstyrelsens ansvarsområden; den rättspsykiatriska vården. Detta skulle kunna tala för att Socialstyrelsen skall vara personuppgiftsansvarigt. Men forskning inom rättspsykiatrin kan ha en mängd andra inriktningar, t.ex. projekt där undersökningen tas som utgångspunkt för vad som därefter händer med en person och projekt där man hos psykiskt störda lagöverträdare söker risk-

faktorer i barndomen. Man kan alltså förvänta sig att forskning kan komma att bedrivas som är relevant i förhållande till RMV:s ansvarsområde. Ändamålet utvecklingsarbete talar givetvis också för RMV.

För RMV talar också att merparten av de uppgifter som skall ingå i det rättspsykiatriska forskningsregistret redan finns hos denna myndighet. De andra lösningarna innebär att känsliga personuppgifter i större utsträckning skall sändas till en annan myndighet.

En ytterligare fördel med att lägga ansvaret för registret hos RMV är att en stor del av det bakomliggande aktmaterialet finns hos RMV, vilket bör underlätta t.ex. forskningsarbete.

Man bör vidare beakta att den personuppgiftsansvarige skall vara ansvarig för den verksamhet för vilken registret förs. RMV är därför väl lämpat som personuppgiftsansvarig, inte minst med hänsyn till det ansvar för forsknings- och utvecklingsarbete inom den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten som RMV har enligt förordningen (1991:944) om instruktion för rättsmedicinalverket.

Regeringen anser mot bakgrund av ovanstående att RMV bör vara personuppgiftsansvarigt.

13 Registrets innehåll

Regeringens förslag: I det rättspsykiatriska forskningsregistret skall det få registreras uppgifter om personer som har genomgått rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. eller motsvarande undersökningsformer enligt äldre lagstiftning, under förutsättning att uppgifterna inte härrör från ett brottmål där åtalet mot den undersökte i dess helhet har ogillats. Registrering får inte ske förrän domen har vunnit laga kraft. Endast vissa närmare preciserade uppgifter skall få registreras.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utredningens förslag finns dock inte kravet på att domen skall ha vunnit laga kraft med. Det framgår inte heller att uppgift om påföljdseftergift skall få registreras.

Remissinstanserna: De flesta tillstyrker eller har inget att erinra. *Hovrätten för Nedre Norrland* och *Malmö tingsrätt* anser att Rättsmedicinalverket (RMV) skall avvakta lagakraftvunnen dom innan några uppgifter registreras. *Kammarrätten i Stockholm* ifrågasätter om det för registrering skall vara tillräckligt att en person fällts till ansvar för en brottslig gärning, det vill säga även om gärningen helt saknar relevans för den rättspsykiatriska undersökningen. *Malmö tingsrätt* anser att även uppgift om påföljdseftergift och uppgifter från de vårdintyg som utfärdats i enlighet med 5 § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård bör få registreras. *Riksåklagaren* anser att när åtalsunderlåtelse meddelas för personer som genomgår rättspsykiatrisk vård är det angeläget att uppgifter om den nya brottsligheten som beslutet omfattar tillförs registret. *Kriminal-*

vårdsstyrelsen anser att med den föreslagna uppbyggnaden av registret går värdefull information om intet avseende psykiatrisk vård av häktade och fängslade som på frivillig väg överförs till sjukhus för psykiatrisk vård. *Landstinget Västernorrland* anser att de uppgifter som skall få finnas i registret inte beaktar de behov som finns vid forsknings- och utvecklingsarbete vid vård och behandling. Samma remissinstans finner det också märkligt att den grupp patienter som dömts till rättspsykiatrisk vård på annat sätt än efter ett läkarintyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. eller en rättspsykiatrisk undersökning är exkluderad.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter

En utgångspunkt för bedömningen av vilket innehåll det rättspsykiatriska forskningsregistret skall ha är att registret skall avse forskning inom rättspsykiatri och utvecklingsarbete inom den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten. Vid bedömningen av vilka uppgifter registret skall få innehålla måste vidare ställning tas till vilka personer som skall få registreras och från vilka stadier i det straffrättsliga förfarandet som registrering bör aktualiseras. Därefter bör närmare övervägas vilka uppgifter om en person som skall få registreras från de olika stadierna. Vid samtliga dessa överväganden måste behovet av uppgifterna för forskning och utvecklingsarbete vägas mot integritetsaspekten.

De personer som kan bli aktuella är de som har genomgått rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. samt de som blivit föremål för rättspsykiatrisk vård, oavsett vilken form av beslut som legat till grund för detta. Det faktum att en person har genomgått antingen rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. har av alla som uttalat sig i frågan ansetts ha sådan fundamental betydelse både för forskning och utvecklingsarbete att uppgifter om personen skall ingå i registret. Detta framstår enligt regeringens mening som en rimlig utgångspunkt.

Åtal som helt eller delvis ogillas

En viktig fråga är hur man skall se på de fall där åtalet mot den undersökte helt eller delvis ogillas. Frågan är principiellt viktig även om andelen ogillade åtal efter rättspsykiatrisk undersökning är liten.

Registreringen utgör i sig inte någon sanktionsform. Men den yttersta grunden för en undersökning är alltid en misstanke om brott. Ogillas åtalet, skall den tilltalade anses oskyldig. Att ändå bevara uppgifter från undersökningen får anses innebära en större integritetskränkning än vid en fällande dom. Utredningen fann vid kontakter med forskare att den dominerande uppfattningen var att de fall där åtalet ogillats är av mindre intresse än när åtalet bifallits. Regeringen finner att integritetsintressena

klart väger över i dessa fall och att uppgifter om personer som i och för sig undersökts men där åtalet har ogillats inte skall ingå i registret.

Vid den närmare gränsdragningen finns dock ytterligare frågor att ta ställning till. Skall brottet som den tilltalade döms för ha någon särskild koppling till undersökningen? Skall man kräva att någon särskild påföljd har dömts ut? Skall skälen till ett ogillande ges någon betydelse? Gränsdragningen måste göras på ett klart och tydligt sätt för att minimera gränsdragningsproblem och för att göra det lätt för den personuppgiftsansvarige att på objektiva grunder avgöra om registrering skall ske. Gränsdragningen måste också vara acceptabel från forskningssynpunkt.

Att som förutsättning för registrering kräva att den tilltalade fälls till ansvar för den gärning som har föranlett undersökningen framstår som mindre lämpligt. Det kan förekomma att åtal väcks för nya gärningar sedan undersökningen avslutats. Undersökningen kan vara lika relevant för dessa gärningar, även om den tilltalade skulle frikännas från åtalet på den punkt som föranlett undersökningen. Att påföljden har bestämts till böter behöver inte heller betyda att brottet saknar relevans för undersökningen. Exempelvis kan omständigheter som att den tilltalade till följd av brottet drabbats av allvarlig kroppsskada eller att han försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa skadeverkningarna av brottet m.m. (se 29 kap. 5 § brottsbalken) leda till att böter döms ut för ett brott som normalt leder till en strängare påföljd.

Regeringen anser att skälen för en ogillande dom inte skall ha någon betydelse utan integritetsintressena skall få väga över i samtliga fall. Regeringen finner att övervägande skäl talar för att utesluta endast de fall där åtalet helt har ogillats. Det skall för registrering inte krävas att en påföljd har dömts ut, utan vara tillräckligt att personen dömts till ansvar för en brottslig gärning. Den föreslagna gränsdragningen torde vara enklast att tillämpa i praktiken och ger också ett med hänsyn till registrets ändamål rimligt urval av personer.

Domen skall ha vunnit laga kraft

En annan principiellt viktig fråga är om registrering av uppgifter om en person skall få ske innan domen i det aktuella målet har vunnit laga kraft. Ur integritetssynpunkt är det en klar fördel om man avvaktar denna tidpunkt. Den tidsutdräkt som detta förorsakar är inte så stor att den orsakar några beaktansvärda olägenheter för forskningen. Tvärtom är det en fördel om det när uppgifter registreras står klart att domstolsprövningen är avslutad. Om registrering får ske innan domen har vunnit laga kraft finns ju risken att uppgifter måste tas bort från registret i efterhand. Regeringen anser därför att uppgifter om en person skall få registreras i det rättspsykiatriska forskningsregistret först när domen i det aktuella brottmålet har vunnit laga kraft. Detta gäller således även uppgifter från undersökningsstadiet.

Att en person genomgår rättspsykiatrisk vård skulle kunna vara ett kriterium som innebär att uppgifter om denne får ingå i registret. Oftast har i och för sig den som genomgår sådan vård redan genomgått rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Som framgått av avsnitt 5.2 kan dock en person bli föremål för rättspsykiatrisk vård utan att ha genomgått någon sådan undersökning.

Från forskarhåll har denna grupp bedömts som mindre intressant. Ett skäl är att man inte har samma uppgifter från det inledande stadiet att ställa mot andra uppgifter som kan registreras. Ett annat skäl är att annan psykiatrisk vård i och för sig är lika intressant. Att uppgifter om en person skulle förekomma i registret utan att denne har undersökts eller genomgått rättspsykiatrisk vård kan emellertid inte anses godtagbart (se nedan). Integritetsskäl medför därför att den grupp som genomgår rättspsykiatrisk vård utan att ha genomgått rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. inte skall ingå i registret.

Sammanfattningsvis innebär det sagda att uppgifter om personer som har genomgått rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m., skall få ingå i registret såvida uppgifterna inte härrör från ett mål där åtalet i sin helhet ogillats och under förutsättning att domen i det aktuella målet har vunnit laga kraft. Uppgifter skall även få registreras om personer som har genomgått motsvarande äldre undersökningsformer med andra beteckningar.

Uppgifter som får registreras från undersökningsstadiet

När det gäller undersökningsstadiet har inget framkommit som tyder på att ytterligare uppgifter än de som i dag registreras i Rättspsykiatriska ärenderegistret är nödvändiga. Det handlar om uppgifter som rör personen (personnummer, kön, medborgarskap osv.), vilken brottslighet som är aktuell samt resultatet av undersökningen. Dessa uppgifter får anses som ett ganska snävt urval. Samtliga uppgifter har av företrädare för forskning och utvecklingsverksamhet betraktats som nödvändiga.

Enligt 22 § personuppgiftslagen (1998:204) får uppgifter om personnummer behandlas utan samtycke bara när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering eller något annat beaktansvärt skäl. I detta fall anser regeringen att behandlingen av personnummer motiverad. De synnerligen integritetskänsliga uppgifter som skall hanteras medför att en säker identifiering är nödvändig. Personuppgifter och övriga uppgifter som används i Rättspsykiatriska ärenderegistret bör således få förekomma i det rättspsykiatriska forskningsregistret. Åldern kan dock utläsas ur personnumret och behöver därför inte anges särskilt.

Även vad gäller domstolsstadiet skall samma uppgifter som i dag förekommer i Rättspsykiatriska ärenderegistret få registreras. Det rör sig också här om ett begränsat antal uppgifter: utgången i ansvarsdelen, avgörandet i påföljdsfrågan samt eventuella beslut om utvisning. Beträffande påföljdsfrågan skall utdömd påföljd men även uppgift om eventuell påföljdseftergift få registreras.

När det gäller frågan om registrering av uppgifter om brottslighet som omfattas av beslut om åtalsunderlåtelse måste beaktas att det i dessa fall inte har skett någon domstolsprövning över huvud taget. Beslut om åtalsunderlåtelse fattas av åklagare. Mot bakgrund av det här uppställda kravet på domstolsprövning och lagakraftvunnen dom innan registrering får ske framstår det inte som rimligt ur integritetssynpunkt att tillåta registrering av uppgifter av detta slag, där det inte meddelats någon dom över huvud taget rörande den aktuella brottsligheten.

Uppgifter som får registreras från verkställighetsstadiet

En fråga är om uppgifter om annan psykiatrisk vård än rättspsykiatrisk vård skall få ingå i registret.

Registrering av all psykiatrisk slutenvård under verkställigheten oavsett påföljd synes föra för långt. När det gäller uppgifter om rättspsykiatrisk vård finns en naturlig koppling till ändamålen – forskning och utvecklingsarbete inom det rättspsykiatriska området. Skyddet för den personliga integriteten gör sig vidare starkare gällande vid registrering av uppgifter om frivillig psykiatrisk vård än vid registrering av uppgifter om tvångsvård. I allmänhet torde också vårdtillfällen som avser rättspsykiatrisk vård i högre utsträckning vara relevanta i förhållande till undersökningsverksamheten. Ytterligare ett argument mot att tillåta registrering i det rättspsykiatriska forskningsregistret av uppgifter om annan psykiatrisk vård än rättspsykiatrisk är att sambearbetningar med andra register ändå relativt ofta kommer att vara nödvändiga vid forskning. Vid sådan sambearbetning kan uppgifter om frivillig vård beaktas. Från verkställighetsstadiet bör därför endast uppgifter om rättspsykiatrisk vård få registreras. På verkställighetsstadiet kan detta bli aktuellt för dem som av domstol har överlämnats till rättspsykiatrisk vård eller dömts till fängelse. Detta förslag innebär att det blir nödvändigt att registrera vissa uppgifter om verkställighet av fängelsestraff. I annat fall blir det inte möjligt att begränsa uttagen från Sjukvårdsregistret till den aktuella personkretsen. Uppgifter om verkställighet av fängelsestraff kan också ha ett självständigt intresse från forskningssynpunkt. Man kan t.ex. se på skillnader i verkställighetstider mellan dem som döms till fängelse respektive överlämnas till rättspsykiatrisk vård.

De uppgifter som bör kunna registreras om verkställigheten av fängelse är när verkställigheten påbörjats respektive avslutats, inklusive tidpunkter för villkorlig frigivning och avbrott i verkställigheten. När det gäller vårduppgifter bör uppgifter kunna registreras om tidpunkter för vård enligt LRV, var personen vårdats och vilka diagnoser som ställts i

samband med utskrivning. Detta inkluderar uppgifter om flyttningar mellan olika vårdinrättningar och diagnoser som då ställts.

Uppgifter bör även få registreras från förfluten tid. Detta är dock endast möjligt när det gäller uppgifter som redan finns i RMV:s arkiv, alltså uppgifter om undersökningsstadiet och domstolsstadiet.

14 Uppgiftsskyldighet

Regeringens förslag: Socialstyrelsen respektive Kriminalvårdsstyrelsen skall till Rättsmedicinalverket lämna sådana uppgifter som finns hos respektive myndighet och som skall få ingå i det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har något att erinra mot utredningens förslag, förutom Riksåklagaren som vill att man överväger ett förtydligande om att Socialstyrelsens uppgiftsskyldighet även skall omfatta uppgifter om den nya brottslighet som ett beslut om åtalsunderlåtelse avser.

Bakgrunden till regeringens förslag: När det gäller rättspsykiatriska undersökningar skall utlåtandet över undersökningen enligt 7 § andra stycket förordningen (1991:1413) om rättspsykiatrisk undersökning överlämnas till bl.a. Rättsmedicinalverket (RMV) så snart detta färdigställts. Intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. skall också överlämnas till RMV, vilket anges i 15 § förordningen (1992:289) om särskild personutredning i brottmål, m.m. När det gäller yttranden av Socialstyrelsens rättsliga råd finns ingen författningsskyldighet att skicka dessa till RMV, men yttrandena skickas ändå dit enligt en sedan länge tillämpad praxis.

Domstolarna har en författningsskyldighet att i vissa fall skicka domar till RMV. Om domstolen beslutar att en tilltalad skall överlämnas till rättspsykiatrisk vård och denne vistas på en enhet för rättspsykiatrisk undersökning, skall en kopia av domen skickas till RMV (22 § förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.). I 30 § samma förordning anges en ytterligare situation där en kopia av domen skall skickas till RMV. Så skall ske, om en läkares eller Socialstyrelsens yttrande över en rättspsykiatrisk undersökning av den tilltalade har inhämtats i målet.

Domstolarna skickar i viss utsträckning också till RMV domar i mål där § 7-intyg har hämtats in. Någon författningsskyldighet att göra detta finns dock inte utan förfarandet bygger på en hemställan från RMV till Domstolsverket.

Uppgifter om verkställighet av fängelse finns hos Kriminalvårdsstyrelsen medan uppgifter om rättspsykiatrisk vård finns hos Socialstyrelsen. Dessa myndigheter har för närvarande inte någon skyldighet att skicka sådana uppgifter till RMV.

Enligt 1 kap. 3 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess, förutom mot enskilda, även mot andra myndigheter. Om sekretess gäller även för de uppgifter som skall tillföras registret från andra myndigheter, kan alltså sekretesslagen utgöra ett hinder för utlämnande. Enligt 14 kap. 1 § sekretesslagen hindrar sekretess emellertid inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Från Socialstyrelsen skall inhämtas dels uppgifter ur yttranden av det rättsliga rådet, dels uppgifter som Socialstyrelsen har erhållit från sjukvårdsinrättningar. Här är 7 kap. 1 § sekretesslagen tillämplig. Enligt denna bestämmelse gäller sekretess inom hälso- och sjukvården för uppgifter om den enskildes hälsotillstånd och andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Från kriminalvården skall inhämtas uppgifter om verkställigheten av fängelsestraff. Inom kriminalvården gäller sekretess för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men eller att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs, 7 kap. 21 § sekretesslagen. Är den dömda föremål för hälso- och sjukvård under verkställigheten gäller sedvanlig sekretess enligt 7 kap. 1 § för uppgifter som förekommer i den verksamheten.

Domstolarna skall lämna uppgifter om utgången i ansvarsdelen, avgörandet i påföljdsfrågan samt eventuella beslut om utvisning i mål där beträffande den dömda har utfärdats ett rättspsykiatriskt utlåtande eller ett intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Det rör sig alltså om vissa begränsade uppgifter i domslutet. Hos domstolarna är det i första hand sekretessbestämmelserna i 7 kap. 22 § sekretesslagen som kan bli tillämpliga. Enligt denna paragraf gäller sekretess hos domstol i brottmål för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid särskild personutredning, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning, om det av särskild anledning kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Därutöver finns vissa särskilda regler om vad som sker med sekretessbelagda uppgifter som har förebringats vid en förhandling eller tagits in i en dom. När det gäller uppgifter i domar kan i korthet nämnas att sekretessen består endast om domstolen i domen förordnar om detta. Uppgifter i själva domslutet kan sekretessbeläggas endast i undantagsfall.

Skälen för regeringens förslag: Ett skäl för att författningsreglera tillförandet av uppgifter till det rättspsykiatriska forskningsregistret är att tillförsäkra att uppgiftslämnandet fungerar i praktiken. Det är emellertid också så att sekretesslagens bestämmelser innebär att en sådan reglering oftast torde vara en förutsättning för att uppgifterna skall kunna tillföras registret.

Den i bakgrundsavsnittet redovisade sekretessregleringen för uppgifter hos Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen medför att uppgiftsskyldighet bör föreskrivas i lag eller förordning, om inte sådan skyldighet redan är föreskriven.

Sekretessen torde i och för sig normalt inte hindra domstolarna från att skicka domar till RMV i mål där intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. har hämtats in. I dag saknas dock författningsenlig skyldighet för domstolarna att expediera domar till RMV i sådana mål och domar skickas in i endast ungefär hälften av målen. En sådan skyldighet bör därför ställas upp. Regeringen avser att komplettera förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m. Efter denna komplettering kommer domstolarna att vara skyldiga att till RMV expediera domen i samtliga mål där rättspsykiatrisk undersökning gjorts eller intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. har hämtats in.

Enligt tidigare nämnda 7 kap. 1 § sekretesslagen gäller sekretessen inom hälso- och sjukvården även i annan medicinsk verksamhet. Som exempel på sådan verksamhet anges bl.a. rättspsykiatrisk undersökning.

En fråga är om uppgifter som förekommer i den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten hos RMV kan – utan hinder av sekretess – lämnas vidare till en verksamhet inom RMV som avser förande av ett register för forskning och utvecklingsarbete. Detta beror på om den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten i förhållande till registerverksamheten är att anse som en sådan självständig verksamhetsgren inom RMV som avses i 1 kap. 3 § andra stycket sekretesslagen.

Det rättspsykiatriska forskningsregistret skall avse forsknings- och utvecklingsarbete inom rättspsykiatrin. Sannolikt kommer viss forskning att ta sikte på spörsmål inom rättspsykiatrin som saknar en direkt koppling till RMV:s verksamhet och ansvarsområde. Men registret lär också komma att utgöra stöd för forskning inom rättspsykiatrin som är av direkt betydelse för verkets verksamhet och ansvarsområde. Dessutom skall registret få användas för utvecklingsarbete, något som RMV enligt sin instruktion skall svara för. Verksamheten i stort som avser utvecklingsarbete och stöd åt forskning kan inte anses som en självständig verksamhet gentemot undersökningsverksamheten. Verksamheten i anslutning till det rättspsykiatriska forskningsregistret får anses ha sådant samband med övrig verksamhet att inte heller denna bör anses som en självständig verksamhetsgren. Någon författningsreglering av tillförandet till registret av uppgifter som förekommer i undersökningsverksamheten är således inte nödvändig.

Regeringens förslag: Information skall lämnas till den enskilde när denne för första gången i målet registreras i det rättspsykiatriska forskningsregistret. Rättsmedicinalverket skall såsom personuppgiftsansvarigt ansvara för att informationen lämnas och att den har ett visst innehåll. Något krav på samtycke införs inte.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Nästan alla remissinstanser tillstyrker utredningens förslag eller har inget att erinra mot det. *Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH)* anser att grundregeln måste vara informerat samtycke vid all dataregistrering av personuppgifter. Undantag förutsätter att brukarorganisationen får inflytande över registrets användning.

Bakgrunden till regeringens förslag: I personuppgiftslagen (1998:204) regleras samtycke och information på olika ställen. I 10 § uppställs som en huvudregel att personuppgifter får behandlas bara om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen. I vissa andra fall får dock behandling som är nödvändig för vissa ändamål ske. Dessa ändamål räknas upp i paragrafen. I 12 § finns bestämmelser om återkallelse av samtycke. När det gäller s.k. känsliga personuppgifter enligt 13 § gäller ett principiellt förbud för att behandla sådana. Undantag från förbudet görs dock bl.a. om den registrerade har lämnat sitt uttryckliga samtycke till behandlingen eller på ett tydligt sätt offentliggjort uppgifterna. I de följande paragraferna behandlas ett antal andra fall där känsliga personuppgifter får behandlas, även om något samtycke inte har getts. I 23-27 §§ ges föreskrifter om information.

Om uppgifterna samlas in från den registrerade själv skall information om behandlingen av uppgifterna ges i samband med detta.

Samlas uppgifterna in från någon annan källa skall den personuppgiftsansvarige självmant lämna den registrerade information om behandlingen av uppgifterna när de registreras. Är uppgifterna avsedda att lämnas ut till tredje man, behöver informationen dock inte ges förrän uppgifterna lämnas ut för första gången. Information behöver inte lämnas om det finns bestämmelser om registrerandet eller utlämnandet av personuppgifterna i en lag eller någon annan författning. Kravet på information gäller inte heller om det visar sig vara omöjligt eller skulle innebära en oproportionerligt stor arbetsinsats. Om uppgifterna skall användas för att vidta åtgärder som rör den registrerade skall dock information lämnas senast i samband med att så sker.

Lagen (1995:606) om vissa personuppgifter för officiell statistik innehåller ett krav på att personer skall upplysas om registreringen när uppgifter hämtas in direkt till personregistret från dem som är eller avses bli registrerade. Något informationskrav i de fall uppgifterna inte hämtas in direkt från den registrerade har emellertid inte ställts upp. I flera andra registerförfattningar finns bestämmelser om att information skall lämnas, medan krav på samtycke inte ställs upp.

Samtycke definieras enligt 3 § personuppgiftslagen som varje slag av frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken den registrerade, efter att ha fått information, godtar behandling av personuppgifter som rör honom eller henne.

Av artikel 8 i dataskyddsdirektivet framgår bl.a. följande.

Medlemsstaterna skall förbjuda behandling av personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening samt uppgifter som rör hälsa och sexualliv.

Vad som nu sagts gäller inte bl.a. om den registrerade har lämnat sitt uttryckliga samtycke till en sådan behandling, utom när det enligt medlemsstatens lagstiftning anges att förbudet inte kan upphävas genom den registrerades samtycke.

Förbudet mot behandling av personuppgifter gäller inte heller när behandlingen av uppgifterna är nödvändig med hänsyn till förebyggande hälso- och sjukvård, medicinska diagnoser, vård eller behandling eller administration av hälso- eller sjukvård eller när dessa uppgifter behandlas av någon som är yrkesmässigt verksam på hälso- och sjukvårdsområdet och som enligt nationell lagstiftning eller bestämmelser som antagits av behöriga nationella organ är underkastad tystnadsplikt eller av en annan person som är ålagd en liknande tystnadsplikt.

Under förutsättning av lämpliga skyddsåtgärder och av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse får medlemsstaterna vidare antingen i sin nationella lagstiftning eller genom ett beslut av tillsynsmyndigheten besluta om andra undantag än de som nyss sagts.

Regler om information som skall lämnas självant till den registrerade finns i artikel 10 och 11 i dataskyddsdirektivet. Dessa innebär följande.

Medlemsstaterna skall föreskriva att den personuppgiftsansvarige i vart fall skall ge den person från vilken uppgifter om honom själv samlas in följande information, utom i fall då han redan känner till informationen:

- a) Den registeransvariges och dennes eventuella företrädares identitet.
- b) Ändamålen med den behandling för vilken uppgifterna är avsedda.
- c) All ytterligare information, exempelvis
  - mottagarna eller de kategorier som mottar uppgifterna,
  - huruvida det är obligatoriskt eller frivilligt att besvara frågorna samt eventuella följder av att inte svara,
  - förekomsten av rättigheter att få tillgång till och att erhålla rättelse av uppgifter som rör honom, i den utsträckning som den ytterligare informationen – med hänsyn till de särskilda omständigheter under vilka uppgifterna samlas in – är nödvändig för att tillförsäkra den registrerade en korrekt behandling.

Om uppgifterna inte har samlats in från den registrerade, skall medlemsstaterna föreskriva att den personuppgiftsansvarige vid tiden för registreringen av personuppgifter eller, om utlämnande till en tredje man kan förutses, inte senare än vid den tidpunkt då uppgifterna först lämnas ut, skall ge den registrerade motsvarande information som nyss sagts.

Denna skyldighet skall inte gälla när det – särskilt i samband med behandling för statistiska ändamål eller historiska eller vetenskapliga forskningsändamål – visar sig omöjligt eller innebära en oproportionerligt

stor ansträngning att ge information eller om registrering eller utlämnande uttryckligen föreskrivs i författning. I sådana fall skall medlemsstaterna föreskriva lämpliga skyddsåtgärder.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen gör följande överväganden när det gäller frågan om information och samtycke beträffande det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Information respektive samtycke bidrar till skyddet för den enskildes personliga integritet och kan därmed höja allmänhetens förtroende för registret. Vissa skäl talar emellertid i motsatt riktning. Ett skäl är att det skulle kunna vara skadligt för de aktuella personernas psykiska hälsa. Risken för detta kan dock inte anses så stor att det motiverar att man avstår från information och samtycke. Ett annat skäl mot att kräva samtycke är att det skulle innebära att de som inte samtyckte skulle saknas i registret. Med hänsyn till ändamålet med registret skulle detta vara mycket otillfredsställande. En hel del projekt skulle omöjliggöras eller klart försämrade. Den tänkta utförliga regleringen av registret bidrar till att upprätthålla skyddet för integriteten. Vidare stärks förtroendet för registret genom att det till såväl den enskilde som till allmänheten lämnas en öppen information om innehållet i och syftet med registret. På registreringsstadiet kan ändamålet med registret beskrivas för den enskilde. Där emot kan inte de olika forskningsprojekten eller liknande anges. Ett krav på samtycke skulle innebära att den som samtyckte gav någon form av generellt tillstånd att använda uppgifterna inom ramen för de uppgivna ändamålen, såvida inte samtycke skulle krävas också för annan behandling av personuppgifterna.

Nackdelarna med ett krav på samtycke vid registreringen väger tungt. Det kan också ifrågasättas hur meningsfullt ett sådant krav verkligen är. Övervägande skäl talar alltså för att inte ställa upp ett krav på samtycke på detta stadium. Om ett krav på samtycke i stället skulle ställas upp vid behandling i enlighet med ändamålen skulle det innebära att de som inte samtyckte skulle saknas i forsknings- och utvecklingsprojektet. Här skulle det emellertid vara möjligt att ha en undantagsregel för vissa fall, t.ex. med innebörden att kravet på samtycke inte gällde om det faktum att vissa personer saknades skulle förrycka hela projektet eller om det skulle vara oetiskt, med hänsyn till vad projektet gällde, att kontakta de i projektet ingående personerna. Det skulle då vara nödvändigt att någon myndighet, närmast den personuppgiftsansvarige, fick pröva om undantag skulle göras eller inte. När det gäller forskning kräver ett godkännande av forskningsetisk kommitté enligt huvudregeln samtycke från deltagarna. Regeringen anser inte att det bör införas krav på någon ytterligare prövning av om samtycke skall krävas. När det gäller användning av registret för utvecklingsarbete bör det i regel vara olämpligt om vissa personer utesluts på grund av bristande samtycke, eftersom detta kan ge ett ofullständigt underlag. I detta sammanhang är också individerna i regel av mindre intresse. Något krav på samtycke bör därför inte gälla för det rättspsykiatriska forskningsregistret avseende dessa fall.

Däremot skall ett krav på information vid registreringen ställas upp. Detta krav skall vara undantagslöst. Informationen skall ges när registrering av uppgifter avseende ett visst brottmål aktualiseras för första gången. Uppgifter skall enligt förslaget kunna registreras från olika stadier i ett brottmål. Registreringen lär i regel inte ske vid ett tillfälle. Informationen behöver emellertid enbart lämnas en gång såvitt gäller uppgifterna från ett visst mål. Om en person sedan återfaller i brott, aktualiseras registrering av nya uppgifter. Information skall då lämnas på nytt.

Informationen bör ange vem som är personuppgiftsansvarig, ändamålen med behandlingen, vilken typ av uppgifter som behandlingen får avse och mottagarna av uppgifterna. Vidare bör information ges om gällande sekretess och säkerhetsbestämmelser. Den enskilde bör också upplysas om personuppgiftslagens bestämmelser om rätten att efter ansökan få information om behandlingen av personuppgifter samt rätten till rättelse och skadestånd. Slutligen bör anges vad som gäller om tillgång till uppgifter, utlämnande på medium för automatiserad behandling och bevarande av uppgifter. Rättsmedicinalverket är såsom personuppgiftsansvarigt ansvarigt för att information lämnas.

16 Användning av uppgifterna

Regeringens förslag: Utlämnande av uppgifter ur registret skall prövas av Rättsmedicinalverket. Utlämnande på medium för automatiserad behandling skall få ske endast om mottagarens användning av uppgifterna är förenlig med registrets ändamål. Endast Rättsmedicinalverket skall ha direktåtkomst till registret. Forskarnas användning av personuppgifter från det rättspsykiatriska forskningsregistret efter utlämnande skall inte författningsregleras särskilt.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag, men innebär en mer detaljerad reglering i lagen av åtkomsten till uppgifter i registret. I utredningens förslag regleras dessutom uttryckligen vilka sökbegrepp som skall få användas.

Remissinstanserna: *Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet* ifrågasätter om en terminalåtkomst till registret över huvud taget behövs. *Riksförbundet för Social och Mental hälsa (RSMH)* kräver insyn och inflytande för brukarorganisationerna för att kunna acceptera användning utan de registrerades samtycke. *Riks-IFS* anser att forskarnas användning av personuppgifterna skall författningsregleras.

Skälen för regeringens förslag

I det följande tas upp frågor som avser användning av det rättspsykiatriska forskningsregistret och de uppgifter som enligt förslaget skall få registreras. Vissa grundläggande frågor om sekretess för uppgifter i registret behandlas i nästa avsnitt. Där föreslås att sekretess enligt en ny

bestämmelse, 7 kap. 39 §, i sekretesslagen (1980:100) skall gälla för verksamheten i anslutning till registret. Prop. 1998/99:72

Sekretessreglernas betydelse för utlämnande av uppgifter från registret

Vid ett utlämnande för forskning kan mottagaren vara en offentlig institution eller en tjänsteman. Det andra alternativet är att utlämnandet sker till en enskild forskare. Enligt den föreslagna nya bestämmelsen i sekretesslagen (7 kap. 39 §) gäller sekretess om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Är uppgifter hemliga enligt en sekretessbestämmelse som upptar ett skaderekvisit torde, enligt förarbetena till sekretesslagen (prop. 1979/80:2 s. 347), utlämnande för forskning mycket ofta komma till stånd utan beaktansvärd risk för skada. Detta motiveras med att sekretessen enligt 13 kap. 3 § sekretesslagen följer uppgiften om mottagaren är en offentlig institution eller tjänsteman och att enskild forskare kan åläggas förbehåll med stöd av 14 kap. 9 § sekretesslagen. I propositionen tilläggs slutligen att man i sista hand kan falla tillbaka på dispensregeln i 14 kap. 8 § sekretesslagen. Regeln i 13 kap. 3 § blir tillämplig när utlämnandet från registret sker för forskning inom ramen för en myndighet.

Vid utlämnande till enskilda ger 14 kap. 9 § en myndighet möjlighet att ställa upp ett förbehåll som inskränker den enskildes rätt att lämna en uppgift vidare eller att utnyttja den. Sådant förbehåll skall ställas upp om myndigheten finner att sådan risk för skada, men eller annan olägenhet, som enligt bestämmelse om sekretess utgör hinder att lämna ut uppgift till enskild, kan undanröjas genom förbehållet. Slutligen finns en dispensmöjlighet för regeringen enligt 14 kap. 8 §. Regeringen får, förutom när det särskilt anges i bestämmelse om sekretess, för särskilt fall förordna om undantag från sekretess när det är påkallat av synnerliga skäl.

Denna undantagsreglering får anses tillräcklig för att registret skall kunna användas i enlighet med ändamålen. En fråga är om uppgifter i registret kan lämnas ut t.ex. för forskning som inte omfattas av registrets ändamål. Offentlighetsprincipen som den kommer till uttryck i tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen har ingen koppling till ändamålsbegreppet i personuppgiftssammanhang. En begäran om att få ut en allmän handling skall således prövas enligt tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen. Om uppgifterna är sekretessbelagda men myndigheterna finner att ett hinder mot utlämnande undanröjs med ett förbehåll, måste utlämnande ske, även om uppgifterna skall användas på ett sätt som inte överensstämmer med ändamålet.

Mot bakgrund av det sagda kan ändamålsbestämningen, särskilt när det gäller kravet på godkännande av forskningsetisk kommitté, framstå som mindre meningsfull. Så är emellertid inte fallet. Till en början kan nämnas att ett utlämnande med stöd av offentlighetsprincipen förutsätter att de begärda uppgifterna kan tas fram med endast rutinbetonade åtgärder. Är inte detta möjligt, föreligger över huvud taget ingen skyldighet att lämna ut uppgifterna. Vidare innebär det omvända skaderekvisitet i den föreslagna nya bestämmelsen i 7 kap. 39 § sekretesslagen att en skadeprövning måste ske i varje särskilt fall som ett utlämnande blir ak-

tuellt. Inte sällan torde denna skadeprövning utfalla så att sekretess gäller för uppgifterna, om ett godkännande av forskningsetisk kommitté saknas. I ett sådant fall kan det ju finnas anledning att ifrågasätta forskningens vederhäftighet. Här kan också tilläggas att en myndighet vid utlämnande grundat på offentlighetsprincipen inte är skyldig att lämna ut allmänna handlingar på medium för automatiserad behandling. Ändamålsbestämningen har också betydelse på ett mera praktiskt plan. Det finns ju ingen anledning för den personuppgiftsansvarige att t.ex. i informationsmaterial uppmuntra användning av uppgifterna som inte är förenliga med ändamålen.

Prövning av frågan om utlämnande

Enligt 2 kap. 14 § tryckfrihetsförordningen prövas frågor om utlämnande av allmän handling av den myndighet som förvarar handlingen, om det inte är föreskrivet att en annan myndighet skall göra detta. En erinran om detta finns i 15 kap. 6 § sekretesslagen. Där finns också, i paragrafens andra stycke, bestämmelser om vem på myndigheten som skall göra denna prövning. Regleringen innebär att i de fall någon enligt arbetsordning eller ett särskilt beslut är anförtrodd vården av den handling som begärs utlämnad, denne i första hand skall pröva begäran. I tveksamma fall skall han hänskjuta frågan till myndigheten, om detta kan ske utan tidsutdräkt eller annan olägenhet för sökanden. Samma sak gäller om den som har handlingen i sin vård vägrar att lämna ut handlingen eller lämnar ut den med förbehåll, och sökanden begär att frågan hänskjuts till myndigheten. Med myndigheten förstås i sammanhanget den eller de befattningshavare som i sin tjänst har behörighet att på myndighetens vägnar fatta beslut i saken. Vid statliga myndigheter är detta normalt myndighetens chef, om inte annat är föreskrivet.

Utgångspunkten är alltså att myndigheten – i det här fallet Rättsmedicinalverket (RMV) – prövar frågan om utlämnande enligt tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen. För att beslutsfunktionen skall få läggas på en annan myndighet krävs, enligt 2 kap. 14 § tryckfrihetsförordningen, särskilda skäl. Regeringen ser ingen anledning att överväga någon annan ordning för det rättspsykiatriska forskningsregistret än den som normalt skall gälla. Det saknas skäl, också från integritetssynpunkt, att låta någon annan än den personuppgiftsansvarige, alltså RMV, medverka i prövningen.

Utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling

Utlämnande av uppgifter från det rättspsykiatriska forskningsregistret blir huvudsakligen aktuellt i två situationer. I det ena fallet begärs uppgifter utlämnade för att användas för forskning i enlighet med registrets ändamål. Den andra situationen avser det fallet att utlämnandet grundar sig på offentlighetsprincipen.

När det gäller utlämnande för forskning finns det inget behov av att i lag inskränka möjligheten att lämna ut uppgifterna på medium för auto-

matiserad behandling. Från forskningssynpunkt är det tvärtom uppenbart att denna möjlighet bör finnas.

Vad därefter angår ett utlämnande med stöd av offentlighetsprincipen är en myndighet enligt tryckfrihetsförordningen inte skyldig att lämna ut allmänna handlingar på medium för automatiserad behandling. Bestämmelserna i 2 kap. 12 och 13 §§ tryckfrihetsförordningen innebär endast en skyldighet att tillhandahålla utskriften eller att ge sökanden en möjlighet att ta del av handlingen på en bildskärm eller liknande.

Den sekretess som normalt kommer att gälla för uppgifterna i det rättspsykiatriska forskningsregistret gör att utrymmet för att lämna ut uppgifter, som begärs med stöd av offentlighetsprincipen, på medium för automatiserad behandling är starkt begränsat. Man kan dock tänka sig den situationen att en forskare, vars forskning inte har godkänts av en forskningsetisk kommitté, begär att få ut uppgifter och att skaderisken kan undanröjas med ett förbehåll. I så fall föreligger en skyldighet att lämna ut uppgiften.

I lagen (1998:543) om hälsodataregister föreskrivs att personuppgifter får lämnas ut på medium för automatiserad behandling om de skall användas för sådana ändamål för vilka hälsodataregister får föras.

Med hänsyn till att det rör sig om uppgifter i ett mycket integritetskänsligt register och till att ett visst, om än begränsat, utrymme finns för utlämnande som inte är förenligt med ändamålet bör en bestämmelse införas som begränsar möjligheterna till utlämnande på medium för automatiserad behandling. Någon anledning att tillåta utlämnande på medium för automatiserad behandling i andra situationer än när det rör sig om användning i enlighet med registrets ändamål finns inte. Bestämmelsen bör därför innebära att sådant utlämnande skall få ske endast om mottagarens användning av uppgifterna är förenlig med registrets ändamål.

Sökbegrepp

Personuppgifter fås fram ur ett register med hjälp av att uppgifter – t.ex. namn, personnummer eller brott – används som sökbegrepp. Från integritetssynpunkt finns det anledning att vara restriktiv med sökmöjligheter och begränsa antalet sökbegrepp som får användas. En begränsning av sökmöjligheterna minskar å andra sidan möjligheterna att använda registret för forskning och utvecklingsarbete. En av de största fördelarna med ett dataregister jämfört med manuella register är att olika sökningar kan göras snabbt. Regeringen föreslår en snävt utformad ändamålsbestämmelse. Registret skall få innehålla endast de uppgifter som bedömts ha ett verkligt intresse för forskning och utvecklingsarbete. Möjligheterna till direktåtkomst kommer också att i lagen begränsas till RMV och närmare preciseras av regeringen i en förordning. Varje begränsning av antalet sökord kan sägas begränsa möjligheterna för forskning och utvecklingsarbete i motsvarande mån. Regeringen finner därför inte skäl att i lagen införa några begränsningar av de sökbegrepp som får användas.

I det föregående har diskuterats förutsättningarna för att utlämnande på medium för automatiserad databehandling skall få ske. En möjlighet är att ta del av innehållet i registret med hjälp av direktåtkomst vilket kan innebära exempelvis via en bildskärm eller telefoni. När det gäller direktåtkomst talar integritetshänsynen ännu starkare för att sådan åtkomst skall förbehållas RMV. Denna begränsning bör framgå av lagen. Av integritetsskäl bör tillgången till personuppgifterna i det rättspsykiatriska forskningsregistret inte medges andra än dem som är engagerade i verksamheten i anslutning till det rättspsykiatriska forskningsregistret. Ansvar för detta åvilar RMV som genom olika kontroll- och säkerhetssystem skall säkerställa att endast de som är behöriga därtill kan ta del av uppgifterna i registret. Utgångspunkten bör vara att endast några enstaka personer skall ha tillgång till personuppgifterna i det rättspsykiatriska forskningsregistret och att antalet skall begränsas till vad som är nödvändigt för att arbetet med registerföringen och den andra tillåtna behandlingen av personuppgifterna skall kunna utföras.

Användning av personuppgifterna efter utlämnande

När personuppgifter har lämnats ut från det rättspsykiatriska forskningsregistret till en forskare kommer en ny automatiserad behandling av personuppgifterna ofta att vara aktuell. Det har tidigare konstaterats att en författningsreglering av krav på information eller samtycke i samband med utlämnande inte är lämplig. Frågan är om forskarnas användning av uppgifterna bör regleras i författning på något annat sätt.

Personuppgiftslagens bestämmelser är tillämpliga på sådan helt eller delvis automatiserad behandling av personuppgifter som äger rum i forskningsverksamhet sedan uppgifterna utlämnats från det rättspsykiatriska forskningsregistret. Även manuell behandling omfattas under vissa förutsättningar av dessa bestämmelser. Regeringen bedömer att denna reglering är tillräcklig och finner det inte nödvändigt att ytterligare reglera användningen av personuppgifter efter utlämnande.

17 Sekretess

Regeringens förslag: Uppgifterna i registret samt verksamheten i anslutning till registret skall omfattas av sekretess enligt en ny bestämmelse i 7 kap. 39 § sekretesslagen (1980:100).

Utredningens förslag: Utredningen föreslog ett nytt stycke i 7 kap. 1 § sekretesslagen, med ett i huvudsak motsvarande innehåll som den nu föreslagna bestämmelsen.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har något att erinra mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: En hänvisning till sekretesslagens (1980:100) bestämmelser bör för tydlighetens skull tas in i lagen om rättspsykiatriskt forskningsregister (14 §).

Utgångspunkten enligt sekretesslagen är att sekretessen normalt är begränsad till ett visst ärende, en viss verksamhet eller en viss myndighet. I sekretesslagens förarbeten kallas detta det primära sekretessområdet. Lagen innehåller emellertid regler som innebär att sekretessen kan spridas utanför det primära sekretessområdet. Man talar då om sekundär sekretess. Om en sådan regel saknas följer sekretessen inte med när en uppgift lämnas ut utanför det primära sekretessområdet. Däremot kan en annan primär sekretessregel finnas som gäller för den mottagande myndigheten eller för dess verksamhet.

Det sagda innebär följande för de uppgifter som skall tillföras det rättspsykiatriska forskningsregistret. Olika sekretessregler gäller hos Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen för uppgifter om personliga förhållanden som tillförs registret. Samma sekretessbestämmelse, 7 kap. 1 § sekretesslagen är dock tillämplig hos Socialstyrelsen och i Rättsmedicinalverkets (RMV) undersökande verksamhet. Denna bestämmelse torde dock inte vara tillämplig i registerverksamheten. Paragrafen är nämligen bara tillämplig på sådan hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet som är individuellt inriktad.

Enligt 7 kap. 16 § gäller sekretess för personuppgift om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen (1998:204). Tillämpningsområdet för denna bestämmelse är emellertid begränsat och bestämmelsen ger inte ett tillräckligt skydd.

Även om uppgifterna i det rättspsykiatriska forskningsregistret används för framställning av statistik i exempelvis RMV:s utvecklingsarbete, blir föreskrifterna om statistiksekretess i 9 kap. 4 § inte tillämpliga hos RMV. Den paragrafen är nämligen endast tillämplig i sådan särskild verksamhet hos en myndighet som avser framställning av statistik eller – i den utsträckning regeringen föreskriver det – i annan därmed jämförbar undersökning. Någon sådan verksamhet eller undersökning förekommer inte hos RMV.

Någon annan primär sekretessregel än 7 kap. 16 § synes alltså inte kunna bli tillämplig i RMV:s registerverksamhet. I sammanhanget bör emellertid 13 kap. 3 § sekretesslagen uppmärksammas. Erhåller en myndighet i sin forskningsverksamhet från annan myndighet uppgift som är sekretessbelagd där, gäller sekretessen också hos den mottagande myndigheten (sekundär sekretess). Som framgår av bestämmelsens utformning avses närmast den situationen att en myndighet för sin egen forskningsverksamhet, t.ex. ett bestämt forskningsprojekt, tar emot uppgifter. Vad som nu är aktuellt är emellertid att uppgifter tillförs ett register som utgör en källa för forsknings- och utvecklingsarbete. Denna bestämmelse torde därför inte heller vara tillämplig.

Som konstaterats tidigare skall mycket känsliga personuppgifter tillföras registret. Detta bör därför omgärdas av en stark sekretess. Givetvis måste uppgifterna kunna användas för forskning. Bortsett från detta är det dock viktigt att det inte är lättare att få uppgifterna utlämnade från

registret än från de myndigheter som lämnat uppgifterna. Att ge uppgifterna samma sekretesskydd som när de förekommer i RMV:s undersökningsverksamhet framstår som en lämplig lösning.

Ett tillägg till 7 kap. 1 § sekretesslagen bör dock inte göras då denna bestämmelse inte torde vara tillämplig på registerverksamhet eftersom bestämmelsen bara är tillämplig på sådan hälso- och sjukvård eller annan medicinsk verksamhet som är individuellt inriktad.

I stället skall en ny bestämmelse införas i sekretesslagen så att sekretess omfattar uppgifterna i det rättspsykiatriska forskningsregistret samt RMV:s verksamhet i anslutning till registret.

Bestämmelsen skall vara försedd med ett omvänt skaderekvisit. Det innebär att uppgifter i registret inte får lämnas ut, om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller hans närstående lider men. Presumtionen är alltså för sekretess. Det omvända skaderekvisitet innebär att en skadeprovning avseende berörda personer skall ske i varje enskilt fall, alltså varje gång uppgifter skall lämnas ut från RMV. För att uppgifter skall lämnas ut fordras i praktiken att RMV har kännedom inte bara om mottagarens identitet utan också om dennes närmare avsikter med uppgifterna. Denna lösning framstår som en rimlig avvägning mellan intresset av att skydda den enskildes integritet samt intresset av att kunna lämna ut uppgifter för forskningsändamål.

Sekretessen för uppgifterna hos RMV utgör inget hinder för Socialstyrelsen att i sin tillsyn över den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten få tillgång till uppgifter från RMV (se 14 kap. 2 § första stycket 3). Sekretessen för uppgiften följer dock inte med om uppgiften lämnas till annan myndighet eftersom sekretessen endast gäller i RMV:s verksamhet.

I likhet med 7 kap. 1 § sekretesslagen bör den nya bestämmelsen omfattas av 16 kap. 1 § sekretesslagen om undantag från meddelarfriheten.

18 Bevarande

Regeringens förslag: Uppgifterna i det rättspsykiatriska forskningsregistret skall bevaras enligt regleringen i personuppgiftslagen (1998:204).

Utredningens förslag: Personuppgifter i det rättspsykiatriska forskningsregistret skall få bevaras i högst 30 år efter det att en uppgift om personen från undersökningsförfarandet senast registrerades. Därefter får uppgifterna i och för sig bevaras, men endast i sådan form att den enskilde varken direkt eller indirekt kan identifieras.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har inget att erinra. Relativt många tycker dock att 30-årsgränsen är för snäv och att uppgifterna i registret bör kunna bevaras längre tid än så. Bland dem finns *Socialstyrelsen*, *Statskontoret*, *Riksarkivet*, *Medicinska forskningsrådet*, *Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet*, *Landstinget i Östergötland* och *Svenska föreningen för*

Skälen för regeringens förslag: Regler om bevarande och gallring av allmänna handlingar hos myndigheter finns i arkivlagen (1990:782). Dessa regler har kortfattat berörts i avsnitt 7.2.4.

Av 9 § första stycket i personuppgiftslagen (1998:204) framgår att en personuppgift inte får bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen. Personuppgifter får dock bevaras under längre tid för historiska, statistiska eller vetenskapliga ändamål. Vidare anges i 8 § andra stycket personuppgiftslagen att bestämmelserna inte hindrar att en myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial tas om hand av en arkivmyndighet.

I sitt yttrande över regeringens förslag till lagar om hälsodata- och vårdregister anförde Lagrådet att en hänvisning till arkivlagens bestämmelser kom i konflikt med EG-direktivet 95/46/EG. Lagrådet föreslog att denna hänvisning skulle utgå. Regeringen fann inte i det lagstiftningsärendet någon anledning att göra någon annan bedömning av direktivets förenlighet med regler om bevarande av allmänna handlingar och omhändertagande av arkivmaterial än den som framgår av 8 § andra stycket förslaget till personuppgiftslag (prop. 1997/98:108 s. 60). Med anledning av vad som anförts i anslutning till denna paragraf (prop. 1997/98:44 s. 48) ansåg regeringen dock att hänvisningen till arkivlagen i förevarande lagförslag kunde utgå i enlighet med Lagrådets förslag.

Regeringen anser att 30-årsgränsen kan framstå som något godtycklig, eftersom den inte tillfredsställer vare sig forskningens eller brukarorganisationens krav. Vid forskning inom rättspsykiatri kan det ofta vara av intresse att följa enskilda personer under en lång tid. En gräns på 30 år skulle i alltför hög grad inskränka möjligheterna att bedriva vissa typer av forskning. Regeringen anser att någon särskild tidsgräns inte bör anges i lagen. Personuppgiftslagens bestämmelser bör här vara tillämpliga. Eftersom personuppgiftslagens regler, enligt 2 § i förevarande lagförslag, generellt kommer att gälla i den mån en fråga inte regleras i den särskilda lagen om rättspsykiatriskt forskningsregister, är någon ytterligare bestämmelse med hänvisning till personuppgiftslagen inte nödvändig.

19 Skadestånd

Regeringens förslag: De bestämmelser om skadestånd som finns i personuppgiftslagen (1998:204) skall gälla även vid behandling enligt lagen om rättspsykiatriskt forskningsregister.

Utredningens förslag: Innehåller ingen reglering av skadeståndsskyldigheten.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har tagit upp denna fråga.

Skälen för regeringens förslag: Enligt personuppgiftslagen (1998:204) skall den personuppgiftsansvarige ersätta den registrerade för

den skada som en behandling av personuppgifter i strid med den lagen har orsakat. Ersättning skall inte bara betalas för person- och sakskada utan också för ren förmögenhetsskada samt för den kränkning av den personliga integriteten som behandlingen har inneburit. Bestämmelserna innebär bl.a. att ersättningskyldigheten kan jämkas om den ersättningskyldige (personuppgiftsansvarige) visar att felet inte berodde på honom eller henne.

Enligt artikel 23 i dataskyddsdirektivet skall medlemsstaterna föreskriva att var och en som lidit skada till följd av en otillåten behandling eller av någon annan åtgärd som är oförenlig med de nationella bestämmelser som antagits till följd av direktivet, har rätt till ersättning av den registeransvarige för den skada som han har lidit. Den registeransvarige kan helt eller delvis undgå detta ansvar om han bevisar att han inte är ansvarig för den händelse som orsakade skadan.

Personuppgiftslagens regler om skadestånd bör gälla även såvitt avser behandling av personuppgifter enligt lagen om rättspsykiatriskt forskningsregister. Detta bör åstadkommas genom att i lagen om rättspsykiatriskt forskningsregister införa en bestämmelse om skadeståndsskyldighet som innebär att reglerna i personuppgiftslagen skall tillämpas.

20 Rättelse

Regeringens förslag: De bestämmelser om rättelse som finns i personuppgiftslagen (1998:204) skall gälla även behandling som utförts i strid med lagen om rättspsykiatriskt forskningsregister.

Utredningens förslag: innehåller inte någon reglering av rättelse av uppgifter i registret.

Remissinstanserna: *Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH)* betonar vikten av att den enskilde får tydlig information om bl.a. rätten att få felaktiga uppgifter korrigerade.

Skälen för regeringens förslag: Det är av stor betydelse för att den registrerade skall hysa tilltro till behandlingen av personuppgifter i det aktuella registret att han eller hon har möjlighet att få felaktiga uppgifter korrigerade eller utplånade.

I likhet med vad som ovan angetts beträffande skadestånd gäller personuppgiftslagens regler om rättelse endast för uppgifter som behandlas i strid med den lagen. Regeringen anser att samma regler skall tillämpas även när behandling utförs i strid med lagen om rättspsykiatriskt forskningsregister.

Regeringens förslag: Ett beslut av Rättsmedicinalverket om information som skall lämnas efter ansökan eller om rättelse får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd skall krävas vid överklagande till kammarrätten.

Utredningens förslag: I utredningens förslag finns inte någon bestämmelse om överklagande.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tar inte upp denna fråga.

Skälen för regeringens förslag: Ett beslut av Rättsmedicinalverket angående behandling av personuppgifter som direkt berör den enskilde skall kunna överklagas. Detta gäller beslut om information som skall lämnas efter ansökan enligt 26 § personuppgiftslagen (1998:204) och om rättelse enligt 28 § samma lag. Några bestämmelser om överklagande i dessa fall finns inte i personuppgiftslagen. En särskild föreskrift om överklagande måste därför tas in i lagen om rättspsykiatriskt forskningsregister. Talan skall föras hos allmän förvaltningsdomstol, dvs. länsrätten. För överklagande till kammarrätten skall krävas prövningstillstånd.

22 Kostnader

Förslaget innebär att ett register som inte finns i dag – det rättspsykiatriska forskningsregistret – skall inrättas och att Rättsmedicinalverket (RMV) skall vara personuppgiftsansvarigt. Det blir således närmast aktuellt med viss nyprogrammering. I ett initialskede måste inmatning av uppgifter från gamla ärenden ske. Därefter skall en större datamängd kontinuerligt underhållas. RMV beräknar dock att verksamheten i anslutning till det rättspsykiatriska forskningsregistret skall kunna bedrivas av befintlig personal. Sammanfattningsvis beräknar RMV att kunna utföra sina åligganden enligt förslagen utan ytterligare anslag.

För domstolarnas del kommer en komplettering att göras i förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m. Härefter kommer domstolarna att vara skyldiga att till RMV expediera domen samtliga mål där rättspsykiatrisk undersökning har gjorts eller intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personalutredning i brottmål, m.m. hämtats in. Eftersom domstolarna idag – med stöd i författning eller i enlighet med en överenskommelse mellan Domstolsverket och RMV – redan i stor utsträckning skickar kopior av domar i nyss nämnda fall till RMV, torde kostnaderna för den utökade uppgiftsskyldigheten bli så pass begränsade att de bör rymmas inom domstolarna ordinarie anslag.

Enligt förslaget åläggs vidare Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen en uppgiftsskyldighet. *Kriminalvårdsstyrelsen* anför i sitt remissvar att styrelsens skyldighet att lämna uppgifter på ADB-medium medför att nya datorprogram behöver utvecklas.

Statskontoret anför att registret kommer att innebära merkostnader för staten.

Regeringen gör bedömningen att kostnaderna för att upprätta och bedriva verksamheten i anslutning till registret samt för fullgörande av den uppgiftsskyldighet som åläggs vissa myndigheter blir så begränsade att de bör rymmas inom myndigheternas ordinarie anslag. Vad gäller RMV bör beaktas att registret kommer att underlätta arbetet med uppföljning av myndighetens verksamhet avsevärt.

23 Ikraftträdande

Den föreslagna lagstiftningen bör träda i kraft den 1 januari 2000. Några övergångsbestämmelser är inte nödvändiga.

24 Rättelse i sekretesslagen

Regeringens förslag: Ett förbiseende vid införandet av lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS) skall rättas till.

Skälen för regeringens förslag: LYHS trädde i kraft den 1 januari 1999. Vid ikraftträdandet upphörde bl.a. lagen (1994:953) om åligganden för personal inom hälso- och sjukvården (åliggandelagen) att gälla. Av förbiseende kom hänvisningen i 16 kap. 1 § 8 p sekretesslagen (1980:100) till vissa av åliggandelagens bestämmelser inte att ändras till motsvarande bestämmelser i LYHS. Förbiseendet bör rättas till. Det bör i sammanhanget påpekas att det genom 13 § lagen (1998:538) om införande av LYHS framgår att hänvisningen i sekretesslagen till åliggandelagens bestämmelser nu avser bestämmelserna i LYHS.

25 Författningskommentar

25.1 Förslag till lag om rättspsykiatriskt forskningsregister

Förslaget innebär att en särskild lag skall reglera det rättspsykiatriska forskningsregistret. Rättsmedicinalverket (RMV) skall vara personuppgiftsansvarigt. Registret är inte ett sådant hälsodataregister som avses i lagen (1998:543) om hälsodataregister. Denna fråga har berörts i avsnitt 11 under rubriken "Utvecklingsarbete".

Inledande bestämmelse

1 § Rättsmedicinalverket får för de ändamål som anges i 3 § med hjälp av automatiserad behandling föra ett rättspsykiatriskt forskningsregister.

Rättsmedicinalverket är personuppgiftsansvarigt för registret.

Paragrafen anger att RMV med hjälp av automatiserad behandling får föra ett rättspsykiatriskt forskningsregister för behandling av personuppgifter för vissa bestämda ändamål vilka anges i 3 §. Registret benämns det rättspsykiatriska forskningsregistret. Skälen för valet av detta namn har angivits i avsnitt 9.

Med behandling avses enligt 3 § personuppgiftslagen (1998:204) varje åtgärd eller serie av åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifter, vare sig det sker på automatisk väg eller inte, t.ex. insamling, registrering, organisering, lagring, bearbetning eller ändring, återvinning, inhämtande, användande, utlämnande genom översändande, spridning eller annat tillhandahållande av uppgifter, sammanställning eller samkörning, blockering, utplåning eller förstöring. Med personuppgift avses all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet.

RMV är personuppgiftsansvarigt för behandlingen. Skälen för denna lösning har angetts i avsnitt 12.

Med personuppgiftsansvaret följer enligt 9 § personuppgiftslagen ett antal skyldigheter. Dessa innebär bl.a. att personuppgifter skall behandlas lagligt, korrekt och i enlighet med god sed.

Förhållandet till personuppgiftslagen

2 § Om inget annat följer av denna lag tillämpas personuppgiftslagen (1998:204) vid behandling av personuppgifter för det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Av personuppgiftslagen följer att bestämmelser i lagar och förordningar som avviker från personuppgiftslagen gäller framför denna. I 2 § förevarande lagförslag uttrycks förhållandet mellan personuppgiftslagen och denna lag på det sättet att personuppgiftslagen gäller om inget annat sägs i denna lag. Detta innebär bl.a. att bestämmelser om bevarande ges i personuppgiftslagen.

Ändamål

3 § Det rättspsykiatriska forskningsregistret får användas endast för

1. behandling av personuppgifter för forskning inom rättspsykiatri, om forskningen och behandlingen har godkänts av en forskningsetisk kommitté, eller
2. Rättsmedicinalverkets uppföljning, utvärdering eller kvalitetssäkring av sin verksamhet inom rättspsykiatri (utvecklingsarbete).

I paragrafen anges de ändamål som det rättspsykiatriska forskningsregistret får användas för. Paragrafen har utformats med hänsyn till de krav personuppgiftslagen uppställer om att ändamålen med behandlingen av personuppgifter skall preciseras. Bestämningen av ändamålen är vidare av central betydelse för vilka uppgifter registret skall få innehålla.

Det ena ändamålet är behandling av personuppgifter för forskning inom rättspsykiatri, om forskningen och behandlingen har godkänts av en forskningsetisk kommitté. Någon legaldefinition av begreppet forskning

finns inte. Vad som avses med forskning har emellertid utvecklats i avsnitt 11, varför det hänvisas dit. Det skall vidare röra sig om forskning inom rättspsykiatri. Med rättspsykiatri avses rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet samt rättspsykiatrisk vård. I lagrådsremissen valde regeringen att knyta bestämmelsen till om behandlingen har godkänts, vilket är den avgörande frågan vad avser skydd av personuppgifter. På förslag av Lagrådet har regeringen valt att även knyta bestämmelsen till om forskningen har godkänts. Om behandlingen och forskningsprojektet har godkänts av en forskningsetisk kommitté, är behandlingen således tillåten enligt lagen. Med forskningsetisk kommitté avses en sådan kommitté som beskrivits i avsnitt 11 under rubriken "Den forskningsetiska prövningen". Det åligger RMV såsom personuppgiftsansvarigt att kontrollera att den som begär att få använda uppgifter ur det rättspsykiatriska forskningsregistret för forskningsändamål fått forskningsprojektet och behandlingen av personuppgifterna godkänd av en forskningsetisk kommitté. RMV skall också tillse att det rör sig om forskning inom rättspsykiatri. Om begäran att få ut uppgifter ur registret grundar sig på tryckfrihetsförordningen, skall RMV endast pröva huruvida uppgifterna kan lämnas ut enligt sekretesslagen (se avsnitt 16). Vid ett sådant utlämnande får uppgifterna i enlighet med 13 § andra stycket inte lämnas ut på ADB-medium.

Det andra ändamålet är RMV:s uppföljning, utvärdering och kvalitets-säkring av sin verksamhet inom rättspsykiatri. Innebörden i dessa uttryck utvecklas närmare i avsnitt 11 under rubriken "Utvecklingsarbete".

Det är av flera skäl viktigt att skilja mellan forskning och utvecklingsarbete. Inte minst gäller detta med hänsyn till att behandlingen av personuppgifter i ett forskningsprojekt skall ha godkänts av forskningsetisk kommitté. Var gränsen närmare skall dras i olika fall är inte möjligt att ange, utan detta får lösas i den praktiska tillämpningen. Ett godkännande talar givetvis, som tidigare nämnts, för att det rör sig om forskning. Men behandling av personuppgifter i projekt som saknar godkännande och som är att betrakta som forskning får inte betecknas som utvecklingsarbete och därigenom ges tillgång till uppgifterna i registret. Utformningen av bestämmelsen är avsedd att begränsa risken för att så sker. Översiktligt kan sägas att utvecklingsarbete genomgående avser frågeställningar som är direkt relaterade till RMV:s verksamhet, t.ex. huruvida kvaliteten motsvarar uppställda mål. Om syftet eller ett av syftena med ett projekt saknar denna koppling, rör det sig inte om utvecklingsarbete. Då får uppgifterna i registret inte användas, såvida det inte rör sig om behandling av personuppgifter för forskning inom rättspsykiatri som har godkänts av en forskningsetisk kommitté.

Innehåll

4 § Det rättspsykiatriska forskningsregistret får endast innehålla uppgifter om en person för vilken ett rättspsykiatriskt utlåtande enligt lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning, ett intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. eller motsvarande utlåtande eller intyg enligt äldre lagstiftning har utfärdats.

Uppgifterna får inte föras in i registret förrän domen i det mål i vilket utlåtandet eller intyget inhämtats har vunnit laga kraft. Har åtalet helt ogillats får inga personuppgifter från det brottmålet föras in i registret.

För varje person får endast de uppgifter registreras som anges i 5–9 §§.

I paragrafen anges vissa yttre ramar när det gäller innehållet i det rättspsykiatriska forskningsregistret. Där anges den personkrets som det över huvud taget kan bli aktuellt att registrera uppgifter om. Bestämmelsen är begränsande. Endast uppgifter om de personer som nämns får alltså registreras.

Uppgifter får registreras om personer beträffande vilka rättspsykiatriskt utlåtande eller intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. har utfärdats. Vidare får uppgifter registreras om personer som har genomgått motsvarande undersökningar enligt äldre lagstiftning. Det sagda gäller dock endast om personen har fällts till ansvar för någon gärning i det mål där utlåtandet eller intyget har utfärdats. Om åtalet i dess helhet har ogillats, får registrering av uppgifter från det målet således inte ske. Det gäller oavsett vad domstolen har grundat ogillandet på. Ogillande på grund av t.ex. förekomsten av en objektiv ansvarsfrihetsgrund (nödvarn, m.m.) eller preskription skall alltså behandlas på samma sätt som ett ogillande grundat på bristande bevisning. Å andra sidan får registrering ske även om någon påföljd inte har dömts ut. Det är tillräckligt att den tilltalade har fällts till ansvar för en brottslig gärning. Det är inte heller nödvändigt att den gärning som den tilltalade fälls till ansvar för var aktuell när undersökningen utfördes. Skälen för den valda lösningen har angetts i avsnitt 13.

Eftersom uppgifter inte skall registreras när åtalet har ogillats får den personuppgiftsansvarige avvakta registrering till dess domen i det mål i vilket utlåtandet eller intyget inhämtats har vunnit laga kraft. Några uppgifter får alltså inte föras in i det rättspsykiatriska forskningsregistret dessförinnan.

I de följande paragraferna anges vilka uppgifter som får registreras om varje person. Frågan har behandlats i avsnitt 13. I andra stycket anges att endast de uppgifter som särskilt anges i de följande paragraferna, 5–9 §§, får registreras. Begränsningar finns således vad gäller dels vilka personer som uppgifter får registreras om (förevarande paragraf), dels vilka uppgifter som får registreras om dessa personer (5 – 9 §§). Regleringen i de följande paragraferna innebär i korthet att uppgifter kan registreras som avser personens identitet, ålder, medborgarskap o.dyl., undersökningsförfarandet och resultatet av detta, brott och påföljder samt verkställigheten. När det gäller verkställigheten är det uppgifter om rättspsykiatrisk vård och om verkställighetstider för fängelsestraff som får registreras.

5 § För varje person får uppgifter om namn, personnummer, kön, medborgarskap, födelseland, hemkommun och sysselsättning registreras.

I paragrafen anges de uppgifter som får registreras om en person och som kan sägas utgöra grunduppgifter om identitet och liknande.

6 § För varje person får det registreras uppgifter från det undersökningsförfarande som avses i 4 § första stycket beträffande

1. vilken domstol som har begärt undersökningen,
2. frihetsberövanden i målet,
3. de brott som personen är misstänkt för i målet,
4. undersökningsenhet och ansvarig undersökningsläkare,
5. undersökningens resultat och diagnostiska bedömningar,
6. förslag till påföljd, samt
7. yttrande av Socialstyrelsens råd för vissa rättsliga sociala och medicinska frågor.

I paragrafen anges de uppgifter som får registreras från rättspsykiatriska undersökningar och intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Samma uppgifter får enligt 4 § registreras från motsvarande undersökningar enligt äldre lagstiftning.

Med undersökningens resultat, p. 5, avses de ställningstaganden som görs i de frågor rätten skall ha svar på. Det innebär vad gäller rättspsykiatriska undersökningar, enligt den nuvarande terminologin, bedömningar av om allvarlig psykisk störning förelåg vid brottet, om allvarlig psykisk störning föreligger vid undersökningen, om förutsättningar för rättspsykiatrisk vård föreligger och om återfallsrisk föreligger till följd av störningen. När det gäller intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. innebär detta bedömningar av om allvarlig psykisk störning föreligger eller inte, om behov av rättspsykiatrisk undersökning föreligger och om förutsättningar för rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning föreligger. Med diagnostiska bedömningar avses samma sorts uppgifter som i dag registreras i Rättspsykiatriska ärenderegistret och som avser diagnoser och resultat av undersökningar.

7 § För varje person får det registreras sådana uppgifter ur domen som avser

1. utgången i ansvarsdelen,
2. utdömd påföljd eller meddelad påföljdseftergift, samt
3. beslut om utvisning enligt 4 kap. 7 § utlänningslagen (1989: 529).

Paragrafen anger vilka uppgifter ur allmän domstols dom som får registreras. Enligt p.1 får de brott registreras som den tilltalade har dömts för. Den påföljd som har dömts ut samt uppgift om påföljdseftergift får, enligt p. 2, också registreras.

8 § För varje person som har överlämnats till rättspsykiatrisk vård eller dömts till fängelse får uppgifter om vård enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård registreras.

Uppgifter enligt första stycket får avse

1. tidpunkt när vården har påbörjats, avbrutits och upphört,
2. på vilka sjukvårdsinrättningar personen har vårdats, samt
3. vilka diagnoser som har ställts i samband med utskrivning.

Av paragrafens första stycke följer att de vårduppgifter som får registreras endast är sådana som avser rättspsykiatrisk vård. I första hand torde paragrafen få betydelse för den som av domstol har överlämnats till rättspsykiatrisk vård. Men även den som är intagen i anstalt kan, som framgår av 1 § andra stycket 3 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård (LRV) få rättspsykiatrisk vård under anstaltsvistelsen.

Vilka uppgifter om rättspsykiatrisk vård som får registreras anges i andra stycket. Med att vården har påbörjats respektive upphört avses påbörjande och upphörande av varje vårdtillfälle. Med avbrutits avses längre permissioner som led i utskrivning. En person som är föremål för rättspsykiatrisk vård kan under vårdtiden flyttas mellan olika sjukvårdsinrättningar. En flyttning innebär i administrativt hänseende att ett vårdtillfälle avslutas och att ett nytt påbörjas.

9 § För varje person som har dömts till fängelse får, när verkställigheten helt eller delvis har skett enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, uppgifter registreras om när verkställigheten har påbörjats respektive avslutats samt när villkorlig frigivning och avbrott i verkställigheten har skett.

I paragrafen anges vilka uppgifter som får registreras om personer som har dömts till fängelse. Uppgifter får dock registreras om fängelsestraff endast om detta helt eller delvis har verkställts i anstalt enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Denna begränsning utesluter registrering av uppgifter när verkställigheten av ett utdömt fängelsestraff i dess helhet har skett genom intensivövervakning med elektronisk kontroll. Denna begränsning har gjorts eftersom rättspsykiatrisk vård vid verkställighet av ett fängelsestraff kan bli aktuell endast när detta verkställs i anstalt (jämför 1 § andra stycket 3 LRV). Det sagda innebär att om ett fängelsestraff i huvudsak verkställts genom intensivövervakning med elektronisk kontroll men en del av verkställigheten t.ex. på grund av misskötsamhet har skett i anstalt, uppgifter från den sistnämnda delen får registreras.

Skälen till att uppgifter om verkställighet av fängelsestraff får registreras har angetts i avsnitt 13 under rubriken "Uppgifter från verkställighetsstadiet". De uppgifter som får registreras är när verkställigheten har påbörjats och avslutats. Vidare får tidpunkten för villkorlig frigivning och avbrott i verkställigheten av fängelsestraffet registreras. Det sagda innebär att uppgifter om återupptagen verkställighet, t.ex. efter förverkande av villkorligt medgiven frihet på grund av misskötsamhet, också får registreras.

Uppgiftsskyldighet

10 § Socialstyrelsen respektive Kriminalvårdsstyrelsen skall lämna uppgifter enligt 6 § 7, 8 § och 9 § till det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Om allmän domstols uppgiftsskyldighet finns särskilda bestämmelser.

Redan i dag finns föreskrifter om skyldighet att till Rättsmedicinalverket (RMV) lämna rättspsykiatriska undersökningar, intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. och domar i vissa mål där rättspsykiatriskt utlåtande har inhämtats (se avsnitt 14). I förevarande paragraf, som utformats i enlighet med Lagrådets förslag, föreskrivs att Socialstyrelsen respektive Kriminalvårdsstyrelsen skall lämna uppgifter enligt 6 § 7, 8 § och 9 § till det rättspsykiatriska forskningsregistret. Regleringen innebär dels att de angivna myndigheterna ges en skyldighet att lämna vissa uppgifter till registret, dels att dessa

myndigheter kan lämna uppgifterna utan hinder av eventuell sekretess. Frågan om undanröjande av sekretesshinder för att uppgifter skall kunna lämnas till det rättspsykiatriska forskningsregistret har behandlats i avsnitt 14, varför det hänvisas dit.

De allmänna domstolarnas skyldighet att lämna uppgifter till RMV regleras idag i förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m. Regeringen avser att komplettera denna förordning. Efter denna komplettering kommer domstolarnas skyldighet att till RMV skicka kopior av domar att omfatta domen i samtliga mål där rättspsykiatrisk undersökning gjorts eller intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. har hämtats in.

Närmare föreskrifter om uppgiftsskyldigheten bör finnas i förordningen (1970:517) om rättsväsendets informationssystem samt förordningen (1993:1058) om sjukvårdsregister hos Socialstyrelsen för forskning och statistik.

Socialstyrelsens och Kriminalvårdsstyrelsens uppgiftslämnande förutsätter att dessa myndigheter från RMV erhåller vissa uppgifter. RMV:s uppgiftslämnande till dessa myndigheter regleras i 13 § första stycket.

Det får förutsättas att Socialstyrelsens och Kriminalvårdsstyrelsens uppgiftslämnande kommer att ske på medium för automatiserad behandling. Någon särskild reglering av detta i förevarande lag har emellertid inte ansetts nödvändig. RMV:s lämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling till de två andra myndigheterna regleras visserligen i 13 §. Detta beror emellertid på att i den paragrafen förbjuds allt utlämnande på medium för automatiserad behandling från det rättspsykiatriska forskningsregistret utom sådant som särskilt nämns.

Direktåtkomst

11 § Endast Rättsmedicinalverket får ha direktåtkomst till uppgifter i det rättspsykiatriska forskningsregistret.

I paragrafen slås fast att ingen utanför Rättsmedicinalverket får ha direktåtkomst till registret. Att verket såsom personuppgiftsansvarigt har sådan åtkomst är en självklarhet. Tillgången inom myndigheten till registret skall vara begränsad. Detta utvecklas närmare i avsnitt 16.

Information

12 § När personuppgifter i ett mål första gången registreras i det rättspsykiatriska forskningsregistret skall Rättsmedicinalverket lämna den registrerade information om behandlingen.

Informationen skall innehålla upplysningar om

1. att Rättsmedicinalverket är personuppgiftsansvarigt för behandlingen,
2. ändamålen med behandlingen,
3. vilken typ av uppgifter behandlingen avser,
4. mottagarna av uppgifterna,
5. de sekretess- och säkerhetsbestämmelser som gäller för behandlingen,

6. bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om information som skall lämnas efter ansökan samt om rättelse och skadestånd, samt

7. de begränsningar i fråga om tillgång till uppgifter, utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling och bevarande av uppgifter som gäller för behandlingen.

Enligt paragrafen, som utformats i enlighet med Lagrådets förslag, skall RMV se till att de personer som ingår i det rättspsykiatriska forskningsregistret får information om registret och den behandling av personuppgifter som sker inom ramen för detta.

De personuppgifter som får behandlas hänför sig till olika stadier i ett brottmål. Det rör sig vanligen om uppgifter från undersökningar som har utförts i ett mål, från domar och från verkställighetsstadiet. Alla dessa uppgifter kommer inte att registreras samtidigt hos RMV. Normalt kommer vid ett första tillfälle uppgifterna att registreras från undersökningsförfarandet och från domen (jämför 4 §). Därefter kommer de övriga uppgifterna att efterhand tillföras registret.

Av den information som skall lämnas till den registrerade skall framgå att RMV är personuppgiftsansvarigt för behandlingen, ändamålen med denna och vilken typ av uppgifter som behandlingen avser. Vidare skall mottagarna av uppgifterna anges. Härmed avses att den enskilde ges en beskrivning av vad ändamålsbestämningen innebär när det gäller de huvudsakliga kategorier av användare som är aktuella. Punkterna 5–7 kräver inte ytterligare kommentarer.

Informationen skall lämnas när registrering sker första gången. Då skall den registrerade också upplysas om den tillkommande registrering som kommer att äga rum inom ramen för ett och samma mål. Särskild information behöver därefter inte lämnas i samband med sådan registrering. Om däremot samma person senare återkommer i ett nytt brottmål, skall information lämnas igen.

Utlämnande av uppgifter

13 § Rättsmedicinalverket skall till Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen på medium för automatiserad behandling lämna de uppgifter som är nödvändiga för att dessa myndigheter skall kunna lämna uppgifter enligt 10 § till det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Uppgifter från det rättspsykiatriska forskningsregistret får, utöver vad som sägs i första stycket, lämnas ut på medium för automatiserad behandling endast om uppgifterna skall användas för det ändamål som anges i 3 § 1.

Paragrafen reglerar utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling. I paragrafens första stycke anges att RMV till Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen skall lämna vissa uppgifter på detta sätt. De uppgifter som RMV skall lämna är sådana som är nödvändiga för att Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen skall kunna lämna uppgifter enligt 10 § till RMV. Utformningen av bestämmelsen innebär dessutom att den sekretess som gäller för uppgifterna hos RMV inte hindrar att de lämnas till Socialstyrelsen och till Kriminalvårdsstyrelsen.

Utlämnande av uppgifter för användning i enlighet med ändamålen aktualiseras, utöver vad som sägs i paragrafens första stycke, endast när

uppgifterna enligt 3 § 1 skall användas för forskning inom rättspsykiatri som har godkänts av en forskningsetisk kommitté. Det andra ändamålet är nämligen RMV:s eget utvecklingsarbete och då är utlämnande inte aktuellt. Enligt paragrafens andra stycke får utlämnande på medium för automatiserad behandling, utöver vad som anges i det första stycket, ske endast om uppgifterna skall användas för behandling av personuppgifter för forskning inom rättspsykiatri om behandlingen har godkänts av en forskningsetisk kommitté.

En begäran om utfående av uppgifter skall – om någon uppgiftsskyldighet inte föreligger – på vanligt sätt prövas enligt sekretesslagen. Den prövningen skall göras oavsett i vilken form uppgifterna skall lämnas ut. I förevarande paragraf regleras endast i vad mån utlämnande får ske på medium för automatiserad behandling.

Regeringen föreslår att sekretess enligt en ny bestämmelse (7 kap. 39 §) i sekretesslagen skall gälla för uppgifter i det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Det bör ankomma på regeringen att närmare precisera de uppgifter som RMV skall lämna till Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen. Eftersom dessa föreskrifter har karaktären av verkställighetsföreskrifter krävs inget särskilt bemyndigande för regeringen i detta avseende.

Sekretess

14 § I sekretesslagen (1980:100) finns bestämmelser om begränsningar i rätten att lämna ut uppgifter från det rättspsykiatriska forskningsregistret.

I paragrafen erinras om att sekretesslagens bestämmelser gäller för utlämnande av uppgifter från det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Rättelse och skadestånd

15 § Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd gäller vid behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Personuppgiftslagens bestämmelser om rättelse och skadestånd är utformade så att dessa gäller vid överträdelse av den lagen. Genom förevarande paragraf görs personuppgiftslagens bestämmelser i dessa avseenden tillämpliga även då personuppgifter behandlas i strid med lagen om rättspsykiatriskt forskningsregister.

Överklagande

16 § Beslut av Rättsmedicinalverket om information som skall lämnas efter ansökan enligt 26 § personuppgiftslagen (1998:204) och om rättelse enligt 28 § samma lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

De flesta beslut som fattas av Rättsmedicinalverket och som gäller behandling av personuppgifter enligt denna lag är interna eller administrativa.

Enskilda berörs dock direkt av beslut om information som skall lämnas efter ansökan enligt 26 § personuppgiftslagen (vad som enligt äldre terminologi kallats registerutdrag) och om rättelse enligt 28 § samma lag. Besluten är av det slaget att de bör få överklagas. Genom denna bestämmelse föreskrivs att talan mot sådana beslut får föras hos allmän förvaltningsdomstol, dvs. hos länsrätt i första instans. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

25.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

7 kap.

39 § Sekretess gäller i verksamhet som avser förande av eller uttag ur register som förs enligt lagen (1999:000) om rättspsykiatriskt forskningsregister för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som har tillförts registret, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Sekretessen enligt första stycket gäller också i förhållande till en registrerad person som är vård- eller behandlingsbehövande i fråga om uppgift om hans hälsotillstånd, om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till honom.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Paragrafen är ny och reglerar sekretessen för uppgifter i det rättspsykiatriska forskningsregistret samt för RMV:s verksamhet i anslutning till registret. Som närmare utvecklats i avsnitt 17 torde sekretessbestämmelsen i 7 kap. 1 § inte vara tillämplig på den verksamheten eftersom denna bestämmelse endast är tillämplig på sådan hälso- och sjukvård och medicinsk verksamhet som är individuellt inriktad. Registret skall inte enbart användas för forskning utan även för utvecklingsarbete hos RMV. Regeln om sekretess i 13 kap 3 § sekretesslagen är därför med all sannolikhet inte tillämplig på uppgifter som lämnas till registret. Mot denna bakgrund finns det skäl att särskilt reglera sekretessen för registret.

Genom paragrafen kommer sekretess att gälla för uppgifterna i registret hos RMV samt i RMV:s verksamhet som avser förande av eller uttag ur registret, om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller hans närstående lider men. Presumtionen är alltså för sekretess. Innebörden härav är att en skadeprövning såvitt gäller berörda personer måste ske i varje särskilt fall, alltså varje gång uppgifter begärs utlämnade från registret. För att uppgifter skall kunna lämnas ut fordras i praktiken att RMV har kännedom inte bara om vem sökanden är utan också om vilket syfte denne har med sin begäran. Sekretessen följer inte med om uppgifter i registret lämnas till annan myndighet.

I paragrafens andra stycke, som utformats i enlighet med Lagrådets förslag, föreskrivs på motsvarande sätt som inom hälso- och sjukvårdens område ett undantag från huvudregeln att sekretess till skydd för en enskild inte gäller i förhållande till den enskilde själv. Innebörden av bestämmelsen är densamma som i 7 kap. 3 §. Syftet med bestämmelsen är således i första hand att hindra en registrerad person, under de förutsätt-

ningar som i övrigt gäller enligt paragrafen, från att ta del av uppgifter om sitt hälsotillstånd. Prop. 1998/99:72

16 kap

1 §

I likhet med 7 kap. 1 § bör den nya bestämmelsen i 7 kap. 39 § omfattas av undantag från meddelarfriheten utom såvitt avser uppgift om verkställighet av beslut om vård utan samtycke.

Ändringen av punkt 8 har behandlats i avsnitt 24 varför det hänvisas dit.

Till rättspsykiatri hör den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten och rättspsykiatrisk vård. Rättspsykiatri är en del av det straffrättsliga systemet, en del som möjliggör ingripande åtgärder mot lagöverträdare. Det är därför viktigt att dessa åtgärder utformas och används på bästa sätt. Behovet av forskning inom rättspsykiatri är stort. Många problemställningar är relativt outforskade och kräver ren grundforskning. Att föra fram utvecklingen på det rättspsykiatriska området är således av flera skäl angeläget. För forskning och utvecklingsarbete inom rättspsykiatri finns ett stort behov av tillgång till uppgifter om personer som har varit föremål för åtgärder på området. Uppgifterna bör, för att tillgodose dessa intressen, vara registrerade på ett sådant sätt att ett stort underlag kan hanteras på ett effektivt sätt och att mindre grupper, utifrån inriktningen på olika forskningsprojekt, kan tas fram ur det stora underlaget. För vissa projekt är möjligheter till samkörning med uppgifter från andra register en förutsättning.

Det är lätt att se att ett register med uppgifter om personer som har varit föremål för åtgärder inom rättspsykiatri kommer att innehålla uppgifter av mycket känslig natur. Om ett sådant register skall inrättas, måste det omgärdas av ett från integritetssynpunkt tillfredsställande skydd. Vissa utgångspunkter för att registrering av personuppgifter för forskning och utvecklingsarbete inom rättspsykiatri skall få förekomma måste därför ställas upp. Inga andra uppgifter än de som efter en noggrann prövning bedöms nödvändiga bör få registreras. Uppgifterna bör få användas endast för seriös forskning och angeläget utvecklingsarbete. Endast de personer som har klart berättigade intressen bör ha tillgång till uppgifterna. Detta gäller såväl utlämnande som hantering i anslutning till registerverksamheten. Uppgifterna bör omges av en tillfredsställande sekretess. När uppgifterna inte längre kan anses vara av centralt intresse för forskningen bör de tas bort från registret, eller i vart fall endast få bevaras i sådan form att de inte är hänförliga till en viss person.

Behovet av personuppgifter för forskning och utvecklingsarbete har vägts mot kravet på skydd för den enskildes personliga integritet. Slutsatsen har därvid dragits att integritetsintressena på sådant sätt kan tillgodoses att dessa inte utgör ett hinder mot att ett särskilt register benämnt Rättspsykiatriska forskningsregistret inrättas. Något realistiskt alternativ till dataregister finns inte. Både praktiska aspekter och integritetshänsyn talar för att en lösning med ett register bör väljas framför en lösning med flera register. En modell med flera register skulle i och för sig kunna innebära bl.a. att respektive register innehöll uppgifter om färre personer och färre uppgifter om respektive person. Men en lösning med ett enda register medför bl.a. bättre tillsyn, färre inblandade personer och möjligheter till ett bättre skalskydd.

Uppgifterna i registret skall enligt förslaget få användas för endast två ändamål. Det ena ändamålet är forskning inom rättspsykiatri som har godkänts av en forskningsetisk kommitté. Det andra är uppföljning, utvärdering eller kvalitetssäkring av RMV:s verksamhet. Kravet vid forskning på godkännande av forskningsetisk kommitté har ställts upp för

att så långt möjligt säkerställa att uppgifterna i Rättspsykiatriska forskningsregistret används endast för forskning inom rättspsykiatri som är seriös och som motsvarar höga krav på vetenskapligt värde och vetenskaplig metod. RMV har ett ansvar för utvecklingsarbete inom den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten och har redan tillgång till en hel del av uppgifterna. Bl.a. av dessa skäl har det ansetts rimligt att RMV får använda registret för sin utvecklingsverksamhet.

RMV skall enligt förslaget vara registeransvarig. Denna lösning har valts med hänsyn till bl.a. att merparten av de uppgifter som bör få ingå i registret redan finns hos RMV. Andra lösningar innebär att känsliga personuppgifter i större utsträckning måste lämnas från olika myndigheter till den registeransvarige. De uppgifter som skall bevaras för forskning och utvecklingsarbete kan föras in antingen i RMV:s ärenderegister eller i ett särskilt inrättat register. Som tidigare nämnts har den sistnämnda lösningen valts. Flera skäl finns för detta, t.ex. blir rågången mellan uppgifter som registreras för ärendehantering och uppgifter för forskningsändamål tydligast på detta sätt.

En särskild lag och en särskild förordning skall enligt förslaget reglera Rättspsykiatriska forskningsregistret. En författningsreglering stämmer väl överens med rådande praxis. Integritetsskäl talar för att i så stor utsträckning som möjligt reglera registret i lag. Vissa preciseringar bör dock göras i en förordning.

En noggrann prövning har gjorts av vilken information som bör få finnas i registret. Förslaget innebär att uppgifter skall få registreras om personer som har genomgått rättspsykiatrisk undersökning eller § 7-undersökning eller motsvarande undersökningsformer enligt äldre lagstiftning. En förutsättning är dock att uppgifterna inte härrör från ett brottmål där åtalet mot den undersökte i dess helhet har ogillats. Endast vissa närmare preciserade uppgifter skall få registreras. Det rör sig om uppgifter från undersökningsstadiet, domstolarnas domar och verkställighetsstadiet.

För domstolar, Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen föreslås en författningsenlig skyldighet att lämna vissa uppgifter till Rättspsykiatriska forskningsregistret. Detta har bedömts nödvändigt bl.a. för att säkerställa att sekretess inte utgör hinder för uppgiftslämnande.

Information skall enligt förslaget alltid lämnas till den enskilde i samband med att uppgifter om denne skall registreras. RMV skall som registeransvarig ha ett ansvar för att informationen lämnas och att denna har ett visst innehåll.

I 7 kap. 1 § första stycket sekretesslagen föreslås en ändring så att uppgifter i Rättspsykiatriska forskningsregistret omgärdas av samma sekretess som enligt huvudregeln gäller för uppgifter inom hälso och sjukvården. Utlämnande på ADBmedium skall i princip få ske endast om mottagaren skall använda uppgifterna för forskning inom rättspsykiatri som har godkänts av en forskningsetisk kommitté. De uppgifter som ingår i registret skall få användas som sökbegrepp. Terminalåtkomst skall, enligt förslaget, medges endast den personal på RMV som måste ha tillgång till uppgifterna för att verksamheten i anslutning till registret skall kunna bedrivas.

Alltför hårda krav på gallring kan inte ställas upp, om registret skall vara användbart för forskning. En avvägning mellan forskningsintressena och integritetsaspekterna har dock lett till slutsatsen att man så småningom når en punkt där forskningens behov har minskat i sådan grad att integritetsintressena väger över. Uppgifterna saknar då också betydelse för RMV:s utvecklingsarbete. Det föreslås därför att personuppgifter i registret skall få bevaras i högst 30 år efter det att en uppgift från undersökningsstadiet senast registrerades om personen. Därefter får uppgifter bevaras endast i sådan form att personen varken direkt eller indirekt kan identifieras.

Förslaget beräknas inte medföra några kostnader som kräver ökade anslag. Ikraftträdandet bör kunna sättas till den 1 juli 1997.

1 Förslag till

Lag om personregister för forskning och utvecklingsarbete inom rättspsykiatri

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Rättsmedicinalverket får för de ändamål som anges i 2 § med hjälp av automatisk databehandling föra ett särskilt personregister för forskning och utvecklingsarbete inom rättspsykiatri (Rättspsykiatriska forskningsregistret).

Registerändamål

2 § Rättspsykiatriska forskningsregistret får inrättas, föras och i övrigt användas endast för

1. forskning inom rättspsykiatri som har godkänts av en forskningsetisk kommitté eller
2. uppföljning, utvärdering eller kvalitetssäkring av Rättsmedicinalverkets verksamhet inom rättspsykiatri.

Registeransvar

3 § Rättsmedicinalverket är registeransvarigt.

Registerinnehåll

4 § Rättspsykiatriska forskningsregistret får innehålla uppgifter om en person beträffande vilken rättspsykiatriskt utlåtande enligt lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning eller intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personundersökning i brottmål, m.m. har utfärdats eller motsvarande utlåtande eller intyg enligt äldre lagstiftning. Registret får dock inte innehålla uppgifter om en person vilka härrör från ett brottmål där åtalet mot denne helt har ogillats.

För varje person får registreras endast de uppgifter som anges i 5–9 §§.

5 § För varje person får registreras uppgifter om namn, personnummer, ålder, kön, medborgarskap, ursprungsland, hemkommun och sysselsättning.

6 § För varje person får registreras uppgifter från undersökningsförfarandet som avser

1. vilken domstol som har begärt undersökningen,
2. frihetsberövanden i målet,
3. de brott som personen är misstänkt för i målet,
4. undersökningsenhet och ansvarig undersökningsläkare,
5. undersökningens resultat och diagnostiska bedömningar,
6. förslag till påföljd eller straff samt
7. bedömningar av Socialstyrelsens råd för vissa rättsliga sociala och medicinska frågor.

7 § För varje person får registreras uppgifter från domar i mål där sådant utlåtande eller intyg som anges i 4 § har utfärdats avseende

1. utgången i ansvarsdelen,
2. utdömd påföljd och
3. beslut om utvisning enligt 4 kap. 7 § utlänningslagen (1989:529).

8 § För varje person som av domstol har överlämnats till rättspsykiatrisk vård eller dömts till fängelse får, enligt vad som anges i andra stycket, registreras uppgifter om vård enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.

Uppgifter enligt första stycket får avse

1. när vården har påbörjats och upphört,
2. på vilka sjukvårdsinrättningar personen har vårdats samt
3. vilka diagnoser som har ställts för utskrivningar.

9 § För varje person som har dömts till fängelse får, när verkställigheten helt eller delvis har skett enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, uppgifter registreras om när verkställigheten har påbörjats respektive avslutats samt när villkorlig frigivning och avbrott i verkställigheten har skett.

Uppgiftsskyldighet

10 § Domstol, Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen skall till Rättspsykiatriska forskningsregistret lämna uppgifter enligt 7–9 §§.

Sökbegrepp

11 § Som sökbegrepp får användas uppgifter vilka enligt 4 § får ingå i registret.

Terminalåtkomst

12 § Endast den på Rättsmedicinalverket som har arbetsuppgifter vilka nödvändiggör terminalåtkomst till Rättspsykiatriska forskningsregistret får ha sådan åtkomst.

Antalet personer med terminalåtkomst skall av Rättsmedicinalverket Prop. 1998/99:72
begränsas till vad som är nödvändigt för att verksamheten med Bilaga 2
Rättspsykiatriska forskningsregistret skall kunna bedrivas.

Information

13 § Rättsmedicinalverket skall se till att de personer som registreras i Rättspsykiatriska forskningsregistret på lämpligt sätt är informerade om registret. Informationen skall innehålla uppgifter om

1. vem som är registeransvarig,
2. ändamålen med registret,
3. vilka uppgifter registret får innehålla,
4. de huvudsakliga användarna,
5. de sekretess- och säkerhetsbestämmelser som gäller för registret,
6. rätten att få registerutdrag och rättelse enligt datalagen (1973:289) samt
7. de begränsningar i fråga om terminalåtkomst, utlämnande av uppgifter på medium för automatisk databehandling och bevarande av uppgifter som gäller för registret.

Utlämnande av uppgifter

14 § Rättsmedicinalverket skall till Socialstyrelsen och Kriminalvårdstyrelsen på medium för automatisk databehandling lämna de uppgifter som är nödvändiga för att dessa myndigheter skall kunna lämna uppgifter enligt 10 § till Rättsmedicinalverket.

Uppgifter från Rättspsykiatriska forskningsregistret får, utöver vad som sägs i första stycket, lämnas ut på medium för automatisk databehandling endast om uppgifterna skall användas för det ändamål som anges i 2 § 1.

Bevarande och gallring

15 § Uppgift som ensam eller tillsammans med andra uppgifter är hänförlig till en identifierad eller identifierbar person får bevaras i Rättspsykiatriska forskningsregistret i högst trettio år efter det att en uppgift enligt 6 § om personen senast registrerades. Andra uppgifter får bevaras utan krav på gallring.

Denna lag träder i kraft den

2 Förslag till

Prop. 1998/99:72

Bilaga 2

Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

7 kap. 1 §

Sekretess gäller, om inte annat följer av 2 §, inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Detsamma gäller i annan medicinsk verksamhet, såsom rättsmedicinsk och rättspsykiatrisk undersökning, insemination, fastställande av könstillhörighet, abort, sterilisering, kastrering och åtgärder mot smittsamma sjukdomar. Sekretess gäller, om inte annat följer av 2 §, inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Detsamma gäller i annan medicinsk verksamhet, såsom rättsmedicinsk och rättspsykiatrisk undersökning, insemination, fastställande av könstillhörighet, abort, sterilisering, kastrering och åtgärder mot smittsamma sjukdomar. *Sekretess enligt detta stycke gäller också i Rättsmedicinalverkets verksamhet enligt lagen (1996:000) om personregister för forskning och utvecklingsarbete inom rättspsykiatrin.*

Sekretess enligt första stycket gäller också i sådan verksamhet hos myndighet som innefattar omprövning av beslut i eller särskild tillsyn över allmän eller enskild hälso- och sjukvård.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av patientjournal inom enskild hälso- och sjukvård för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till hälso- och sjukvårdspersonal om uppgiften behövs för vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

En landstingskommunal eller kommunal myndighet som bedriver verksamhet som avses i första stycket får lämna uppgift till en annan sådan myndighet för forskning eller framställning av statistik eller för administration på verksamhetsområdet, om det inte kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Vidare får utan hinder av sekretessen uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i lagen (1984:1140) om insemination, lagen (1988:1473) om undersökning beträffande HIV-smitta i brottmål, lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård och smittskyddslagen (1988:1472).

Denna lag träder i kraft den

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över betänkandet (SOU 1996:72) Rättspsykiatriskt forskningsregister

Remissyttranden har avgetts av
Riksdagens Ombudsmän (JO)
Hovrätten för Nedre Norrland
Kammarrätten i Stockholm
Malmö tingsrätt
Länsrätten i Södermanlands län
Justitiekanslern (JK)
Riksåklagaren
Datainspektionen
Kriminalvårdsstyrelsen
Riksförsäkringsverket
Socialstyrelsen
Rättsmedicinalverket
Folkhälsoinstitutet
Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd
Statskontoret
Statistiska centralbyrån
Riksarkivet
Brottsförebyggande rådet
Medicinska forskningsrådet
Karolinska Institutet
Göteborgs universitet, medicinska fakulteten
Lunds universitet, medicinska fakulteten
Stockholms universitet, juridiska fakultetsnämnden
Landstingsförbundet
Svenska Kommunförbundet
Stockholms läns landsting
Landstinget i Östergötland
Landstinget Västernorrland
Landstinget Dalarna
Göteborgs kommun
Svenska Arbetsgivareföreningen
Sveriges läkarförbund
Sveriges Psykologförbund
Riksförbundet för Social och Mental Hälsa
Intresseförbundet för Schizofreni, Riks-IFS

Yttrande över betänkandet har även avgetts av Svenska föreningen för
Rättspsykiatriskt samarbete samt överläkare Kerstin Eriksson m.fl. vid
Tallåsens behandlingsenhet.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om rättspsykiatriskt forskningsregister

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Rättsmedicinalverket får för de ändamål som anges i 3 § med hjälp av automatiserad behandling föra ett rättspsykiatriskt forskningsregister.

Rättsmedicinalverket är personuppgiftsansvarigt för registret.

Förhållandet till personuppgiftslagen

2 § Om inget annat följer av denna lag tillämpas personuppgiftslagen (1998:204) vid behandling av personuppgifter för det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Ändamål

3 § Det rättspsykiatriska forskningsregistret får användas endast för

1. behandling av personuppgifter för forskning inom rättspsykiatri, om behandlingen har godkänts av en forskningsetisk kommitté, eller
2. Rättsmedicinalverkets uppföljning, utvärdering eller kvalitetssäkring av sin verksamhet inom rättspsykiatri (utvecklingsarbete).

Innehåll

4 § Det rättspsykiatriska forskningsregistret får endast innehålla uppgifter om en person för vilken ett rättspsykiatriskt utlåtande enligt lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning, ett intyg enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. eller motsvarande utlåtande eller intyg enligt äldre lagstiftning har utfärdats. Registret får dock inte innehålla uppgifter om en person vilka avser ett brottmål där åtalet mot denne helt har ogillats.

Uppgifterna får inte föras in i registret förrän domen i det mål i vilket utlåtandet eller intyget inhämtats har vunnit laga kraft.

För varje person får endast de uppgifter registreras som anges i 5–9 §§.

5 § För varje person får uppgifter om namn, personnummer, kön, medborgarskap, födelseland, hemkommun och sysselsättning registreras.

6 § För varje person får det registreras uppgifter från undersökningsförfarandet som avser

1. vilken domstol som har begärt undersökningen,
2. frihetsberövanden i målet,
3. de brott som personen är misstänkt för i målet,
4. undersökningsenhet och ansvarig undersökningsläkare,
5. undersökningens resultat och diagnostiska bedömningar,
6. förslag till påföljd, samt
7. yttranden av Socialstyrelsens råd för vissa rättsliga sociala och medicinska frågor.

7 § För varje person får det registreras sådana uppgifter ur domen som avser

1. utgången i ansvarsdelen,
2. utdömd påföljd eller påföljdseftergift, samt
3. beslut om utvisning enligt 4 kap. 7 § utlänningslagen (1989:529).

8 § För varje person som har överlämnats till rättspsykiatrisk vård eller dömts till fängelse får uppgifter om vård enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård registreras.

Uppgifter enligt första stycket får avse

1. den tidpunkt när vården har påbörjats, avbrutits och upphört,
2. på vilka sjukvårdsinrättningar personen har vårdats, samt
3. vilka diagnoser som har ställts för utskrivningar.

9 § För varje person som har dömts till fängelse får, när verkställigheten helt eller delvis har skett enligt lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, uppgifter registreras om när verkställigheten har påbörjats respektive avslutats samt när villkorlig frigivning och avbrott i verkställigheten har skett.

Uppgiftsskyldighet

10 § Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen skall lämna uppgifter enligt 6 § 7 och 7–9 §§ till det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Om allmän domstols uppgiftsskyldighet finns särskilda bestämmelser.

Direktåtkomst

11 § Endast Rättsmedicinalverket får ha direktåtkomst till uppgifter i det rättspsykiatriska forskningsregistret.

Information

12 § När personuppgifter registreras i det rättspsykiatriska forskningsregistret skall Rättsmedicinalverket lämna den registrerade information om behandlingen.

Informationen skall innehålla upplysningar om

1. att Rättsmedicinalverket är personuppgiftsansvarigt för behandlingen,
2. ändamålen med behandlingen,
3. vilken typ av uppgifter behandlingen avser,
4. mottagarna av uppgifterna,
5. de sekretess- och säkerhetsbestämmelser som gäller för behandlingen,
6. bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om information som skall lämnas efter ansökan samt om rättelse och skadestånd, samt
7. de begränsningar i fråga om tillgång till uppgifter, utlämnande av uppgifter på medium för automatiserad behandling och bevarande av uppgifter som gäller för behandlingen.

Utlämnande av uppgifter

13 § Rättsmedicinalverket skall till Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen på medium för automatiserad behandling lämna de uppgifter som är nödvändiga för att dessa myndigheter skall kunna lämna uppgifter enligt 10 § till Rättsmedicinalverket.

Uppgifter från det rättspsykiatriska forskningsregistret får, utöver vad som sägs i första stycket, lämnas ut på medium för automatiserad behandling endast om uppgifterna skall användas för det ändamål som anges i 3 § 1.

Sekretess

14 § I sekretesslagen (1980:100) finns bestämmelser om begränsningar i rätten att lämna ut uppgifter.

Rättelse och skadestånd

15 § Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd gäller vid behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Överklagande

16 § Beslut av Rättsmedicinalverket om information som skall lämnas efter ansökan enligt 26 § personuppgiftslagen (1998:204) och om rättelse enligt 28 § samma lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)³

dels att det i lagen skall införas en ny bestämmelse, 7 kap. 39 §, av följande lydelse,

dels att 16 kap. 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap

39 §

Sekretess gäller i verksamhet som avser förande av eller uttag ur register som förs enligt lagen (1999:000) om rättspsykiatriskt forskningsregister för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som har tillförts registret, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller honom närstående lider men.

Sekretessen enligt första stycket gäller också i förhållande till en vård- eller behandlingsbehövande själv i fråga om uppgift om hans hälsotillstånd, om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till honom.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

16 kap.

1 §⁴

Nuvarande lydelse

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilken nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap.

³ Lagen omtryckt 1992:1474.

⁴ Senaste lydelse 1998:857.

---

3. denna lag enligt

---

7 kap. 38 §

8 kap. 3 §, 5 § första stycket 2, 6 § första stycket 2

Föreslagen lydelse

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilken nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

---

3. denna lag enligt

---

7 kap 38 §

7 kap 39 §

*såvitt avser uppgift om annat än
verkställigheten av beslut om
omhändertagande eller beslut om
vård utan samtycke*

8 kap 3 §, 5 § första stycket 2, 6 § första stycket 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100)⁵ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

1 §⁶

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1–8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilken nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

-----
8. 8, 9 och 10 §§ lagen (1994:953) om åligganden för personal inom hälso- och sjukvården

8. 2 kap. 8–10 §§ lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

-----
Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.

⁵ Lagen omtryckt 1992:1474.

⁶ Senaste lydelse 1998:857.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1999-02-26.

Närvarande: f.d. justitierådet Per Jermsten, justitierådet Ingegerd Westlander och regeringsrådet Susanne Billum.

Enligt en lagrådsremiss den 4 februari 1999 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om rättspsykiatriskt forskningsregister,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Lars Hedengran.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet.

Förslaget till lag om rättspsykiatriskt forskningsregister.

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om de enda två ändamål för vilka registret får användas.

I den första punkten, som gäller behandling av personuppgifter för forskning inom rättspsykiatri, anges den ytterligare förutsättningen att ”behandlingen” har godkänts av en forskningsetisk kommitté.

Enligt Lagrådets mening ter det sig något förvånande att just i förevarande fall begränsa den aktuella forskningsetiska kommitténs prövning till enbart behandlingen av personuppgifter. Även om det till slut åligger Rättsmedicinalverket, på grund av dess övergripande ansvar enligt 1 § andra stycket, att avgöra huruvida ett visst projekt faller inom ramen för ”forskning inom rättspsykiatri” framstår det som angeläget att i ärendet fullt ut utnyttja den kompetens som en forskningsetisk kommitté besitter. Lagrådet föreslår därför att punkt 1 i paragrafen ges följande lydelse:

”1. behandling av personuppgifter för forskning inom rättspsykiatri, om forskningen och behandlingen har godkänts av en forskningsetisk kommitté, eller”

4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om registrets innehåll.

Första stycket avslutas med en mening som anger att registret inte får innehålla uppgifter om en person ”vilka avser ett brottmål där åtalet mot denne helt har ogillats”.

Enligt Lagrådets mening bör denna undantagsbestämmelse lämpligen tas in efter regeln i det föreslagna andra stycket om att uppgifter aldrig får föras in i registret förrän domen i det mål i vilket inhämtat utlåtande eller intyg har vunnit laga kraft.

Lagrådet föreslår därför att den sista meningen i första stycket utgår och att andra stycket kompletteras med följande mening: ”Har åtalet helt ogillats får inga personuppgifter från det brottmålet föras in i registret.”

7 §

I författningskommentaren till paragrafen sägs att i fall då målet prövats i flera instanser ”får uppgifter registreras från samtliga instanser”.

Enligt Lagrådets mening har nämnda uttalande inte tillräcklig täckning i den föreslagna lagtexten. Ordet ”domen” i paragrafen till vilken hänvisas i tredje stycket i 4 §, kan inte avse annan dom än ”domen” i sistnämnda paragrafs andra stycke, nämligen den dom i ett brottmål som vunnit laga kraft. Det är sedan en annan sak att det i en överrättsdom ibland kan finnas en direkt koppling till ett tidigare avgörande, t.ex. när en hovrätt fastställt en tingsrätt domslut, eller att en underrätts dom vunnit laga kraft i viss del och därmed i den delen utgör ”domen”.

10 §

I paragrafens första stycke föreskrivs att Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen skall lämna uppgifter enligt 6 § 7 och 7-9 §§ till det rättspsykiatriska forskningsregistret. I andra stycket anges att det finns särskilda bestämmelser om allmän domstols uppgiftsskyldighet.

I förordningen (1990:863) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m. finns bestämmelser bl.a. om att en domstol i vissa fall är skyldig att sända en kopia av en dom till Rättsmedicinalverket. I författningskommentaren anges att regeringen avser att komplettera förordningen på så sätt att domstolarna åläggs en skyldighet att lämna uppgifter enligt 7 § förevarande lagförslag till det rättspsykiatriska forskningsregistret. Mot bakgrund härav föreslår Lagrådet att 7 § inte tas med bland de i paragrafen uppräknade lagrummen.

Som första stycket i paragrafen är formulerat skall både Socialstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen lämna uppgifter enligt de angivna paragraferna. Detta torde inte vara meningen. Lagrådet föreslår därför att ordet ”och” i paragrafens första stycke byts ut mot ordet ”respektive”.

Enligt Lagrådet bör paragrafen således få följande lydelse

”Socialstyrelsen respektive Kriminalvårdsstyrelsen skall lämna uppgifter enligt 6 § 7, 8 § och 9 § till det rättspsykiatriska forskningsregistret.

12 §

Enligt denna paragraf skall Rättsmedicinalverket se till att personer som ingår i det rättspsykiatriska forskningsregistret får information om registret och den behandling av personuppgifter som sker inom ramen för detta. De personuppgifter som får behandlas hänför sig till olika stadier i ett brottmål. Det är först uppgifter från undersökningar som har utförts i målet och från domen samt härefter uppgifter från verkställighetsstadiet. I författningskommentaren påpekas att alla dessa uppgifter inte kommer att registreras samtidigt utan att, sedan domen vunnit laga kraft, normalt vid ett första tillfälle kommer att registreras uppgifter från undersökningsförfarandet och domen och senare, efter hand, övriga uppgifter.

Mot bakgrund av den ordningen som sålunda är avsedd att gälla för införelse av uppgifter i registret föreslår Lagrådet att första stycket i paragrafen får följande lydelse:

”När personuppgifter i ett mål första gången registreras i det rättspsykiatriska forskningsregistret skall Rättsmedicinalverket lämna den registrerade information om behandlingen.”

Det första förslaget till ändring av sekretesslagen (1980:100)

7 kap. 39 §

I paragrafen, som är ny, föreslås en särskild sekretessregel för det rättspsykiatriska forskningsregistret. Regeln är utformad på samma sätt som regeln om sekretess inom hälso- och sjukvården i 7 kap. 1 §, dvs. presumtionen är för sekretess.

I paragrafens andra stycke anges att sekretessen också gäller i förhållande till en vård- eller behandlingsbehövande själv i fråga om uppgift om hans hälsotillstånd, om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till honom.

Någon författningskommentar eller annan motivering till andra stycket finns inte. Stycket är emellertid uppenbart utformat efter mönster av 7 kap. 3 §, vari samma specialregel upptas i fråga om sekretess enligt 7 kap. 1 §. Därmed är dock inte klart att innebörden är helt densamma som 7 kap. 3 §, t. ex. i fråga om vad som avses med ”ändamålet med vården eller behandlingen”. Lagrådet, som inte tar ställning till behovet av den föreslagna bestämmelsen, vill därför betona att författningskommentaren bör kompletteras vad gäller tolkningen av andra stycket.

Lagrrådet föreslår vidare att man i andra stycket använder uttrycket ”en registrerad person som är vård- eller behandlingsbehövande” i stället för ”en vård- eller behandlingsbehövande själv”.

Det andra förslaget till lag om ändring av sekretesslagen (1980:100)

Prop. 1998/99:72

Bilaga 5

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 mars 1999

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Freivalds, Lindh, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Östros, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén

Föredragande: statsrådet Engqvist

Regeringen beslutar proposition 1998/99:72 Rättspsykiatriskt forskningsregister